

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Rozvojové cíle tisíciletí a česká rozvojová spolupráce

Tereza Tolarová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Rozvojové cíle tisíciletí a česká rozvojová spolupráce

Tereza Tolarová

Vedoucí práce:

PhDr. Magdaléna Leichtová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Magdaléně Leichtové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, odborný dohled a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

OBSAH

1 ÚVOD	7
2 OPERACIONALIZACE POJMŮ	12
3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA ROZVOJOVÝCH CÍLŮ TISÍCILETÍ.....	17
3.1 Ekonomický růst versus boj proti chudobě.....	17
3.2 Vliv konceptu lidských možností a lidského rozvoje na rozvojové cíle tisíciletí	19
3.3 Mezinárodní rozvojové cíle jako předchůdce Rozvojových cílů tisíciletí	21
3.4 Globální konsensus ohledně stanovení cílů	23
3.4.1 Miléniová deklarace OSN	24
4 PŘEDSTAVENÍ ROZVOJOVÝCH CÍLŮ TISÍCILETÍ	26
5 ROZVOJOVÉ INICIATIVY EVROPSKÉ UNIE A JEJICH ZOHLEDNĚNÍ V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCI	32
5.1 Barcelonské závazky	33
5.2 Evropský konsensus o rozvoji (2005).....	35
5.3 Kodex pravidel EU o dělbě práce (2007).....	40
5.3.1 Teritoriální priority.....	42
5.3.2 Sektorové priority	47
5.3.3 Delegovaná spolupráce a přímá rozpočtová podpora.....	48
5.4 Agenda pro změnu (2012)	49

5.5 Koherence politik pro rozvoj v rámci Evropské unie	52
5.5.1 Co dělá Česká republika pro koherenci politik pro rozvoj?	57
5.5.1.1 Politické a koncepční dokumenty	58
5.5.1.2 Institucionální struktura a koordinace politik	60
5.5.1.3 Administrativní a politická kultura	61
5.5.1.4 Ostatní činitelé a zainteresované subjekty	62
5.5.2 Celkové zhodnocení	63
6 ROZVOJOVÉ CÍLE TISÍCILETÍ A ČESKÁ REPUBLIKA	66
6.1 Koncepční rámec ZRS	67
6.2 Implementace koncepčního rámce ZRS	71
7 ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	86
7.1 Literatura	86
7.2 Prameny	90
7.3 Internetové zdroje	94
8 RESUMÉ	97
9 PŘÍLOHY	99
9.1 Příloha č.1.: List of Least Developed Countries	99
9.2 Příloha č.2.: DAC List of ODA Recipients	100
9.3 Příloha č.3.: Teritoriální a sektorové priority na období 2002 – 2007	102
9.4 Příloha č.4.: Teritoriální priority na období 2010 - 2017	103

SEZNAM ZKRATEK

DAC	Development Assistance Committee (Výbor OECD pro rozvojovou pomoc)
DAG	Development Assistance Group (Skupina pro rozvojovou spolupráci)
DCF	Donor Coordination Forum
DEI	Directorate for European Integration (Ředitelství pro evropskou integraci)
EU	Evropská unie
LDC	Least Developed Countries (Nejméně rozvinuté země)
HDI	Human Development Index (Index lidského rozvoje)
HDP	Hrubý domácí produkt
HDR	Human Development Report (Zpráva o lidském rozvoji)
HNP	Hrubý národní produkt
MDGs	Millennium Development Goals (Rozvojové cíle tisíciletí)
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
ODA	Official Development Assistance (Oficiální rozvojová pomoc)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OOF	Other Official Flows (Ostatní oficiální toky)
OSN	Organizace spojených národů
SAPs	Structural Adjustment Programmes (Programy strukturálních úprav)
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
UNDP	United Nation Development Programme (Rozvojový program OSN)
USAID	U.S. Agency for International Development
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

1 ÚVOD

Zahraníční rozvojová spolupráce je běžným nástrojem zahraniční politiky. Motivací států v poskytování této pomoci může být podpora národních zájmů státu, ať již ekonomických či politických, snaha o zajištění vlastní bezpečnosti nebo jednoduše stát může mít na rozvojové pomoci humanitární zájem, kdy cítí určitou zodpovědnost za řešení globálních problémů a projevuje solidaritu s lidmi v málo rozvinutých zemích. Důvody v poskytování rozvojové pomoci mohou být různé a je nutné podotknout, že se v čase proměňují. Některá témata, která jsme doposud mohli vnímat jako humanitární a rozvojová se na prahu nového tisíciletí tzv. přerámovala a je na ně nahlíženo novou nejčastěji bezpečnostní optikou. Jmenovat můžeme například problematiku slabých a rozpadlých států, které jsou ideální ukázkou takového přerámování.

Zahraníční rozvojová spolupráce (dále ZRS) je důležitou součástí také zahraniční politiky České republiky. Prostřednictvím ZRS Česká republika pomáhá nejen k odstraňování chudoby v méně vyspělých částech světa, ale také přispívá k zajišťování bezpečnosti a stability na globální úrovni. S poskytováním zahraniční rozvojové pomoci má Česká republika dlouholeté zkušenosti, jelikož navazuje již na historickou zkušenost Československa. S pádem východního bloku a československého komunistického režimu se Česká republika přesunula z pozice dárce do pozice příjemce rozvojové pomoci. V souvislosti s politickou transformací a s přístupovými jednáními o vstupu České republiky do Evropské unie (dále EU) se zahraniční rozvojová pomoc začala vracet do agendy české zahraniční politiky. Opětovný návrat do skupiny dárců rozvojové pomoci byl stvrzen v roce 1995 vstupem České republiky do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, dále OECD), která sdružuje ekonomicky nejsilnější státy světa. Devadesátá léta jsou charakteristická budováním nového systému rozvojové pomoci a značnou teritoriální a sektorovou roztržitostí české ZRS. Toto období je již dostatečně akademicky zpracováno, proto se zaměřím na období nového tisíciletí.

Na toto období se zaměřím především proto, že rok 2000 znamenal pro Českou republiku jeden z pomyslných milníků, a to z důvodu konání Summitu tisíciletí, ale i z důvodu plánovaného vstupu do Evropské unie. Summit tisíciletí vytýčil Rozvojové cíle tisíciletí (miléniové cíle, Millennium Development Goals, MDGs¹) s horizontem plnění v roce 2015, které Česká republika jako člen Organizace spojených národů (OSN) přijala. Česká republika přijala v tomto období i řadu dalších mezinárodních závazků a řadu opatření v oblasti rozvoje, která mají vést k zefektivnění a sjednocení systému zahraniční rozvojové spolupráce. Vedle Rozvojových cílů tisíciletí (2000) se dále jedná o Monterreyský konsensus, který vzešel z Konference OSN o financování rozvoje v Monterrey (2002), Pařížskou deklaraci o efektivnosti pomoci (2005), Akční agendu z Akkry (2008) a závazky plynoucí z Konference o efektivitě rozvoje v Busan (2011).

Další významnou událostí pro českou ZRS, jak jsem již předznamenovala, byl i vstup České republiky do Evropské unie. Tím Česká republika přijala další závazky ve vztahu k rozvoji, zejména Evropský konsensus o rozvoji (2005) nebo Kodex pravidel pro doplňkovost a dělbu práce v rozvojové politice (2007). Rozvojová politika EU bude tedy v práci tvořit významnou část, jelikož vstup České republiky do EU byl důležitým impulsem pro přeměnu českého systému rozvojové spolupráce. To především proto, že EU vytváří společný rámec cílů, hodnot a zásad, které mají být společné pro všechny členské státy v rámci rozvojové politiky. EU se mimo jiné snaží posílit doplňkovost a dělbu práce mezi dárci z EU v rozvojových zemích, čímž se například v důsledku toho vláda České republiky jednoznačně přihlásila k uplatňování programového přístupu.

Tato práce si klade za cíl podrobné představení vývoje rozvojové politiky České republiky ve vztahu k Rozvojovým cílům tisíciletí. V tomto široce definovaném cíli si předkládám dvě hypotézy:

---

¹ Tyto názvy budou v práci používány synonymně.

Podle první hypotézy (H1) *zohledňuje Česká republika při tvorbě a realizaci své zahraniční a rozvojové spolupráce závazky plynoucí z členství v EU.*

Podle druhé hypotézy (H2) *se úroveň profilace české zahraniční rozvojové spolupráce k Rozvojovým cílům tisíciletí zvyšuje dokument od dokumentu po celé sledované období, což lze mimo jiné prokázat prostřednictvím směřování prostředků na jednotlivé sektory a teritoria.*

Předložené hypotézy budu operacionalizovat pomocí následujících dílčích výzkumných otázek. První hypotézu: (1) *jak konkrétně se vybrané rozvojové iniciativy EU projeví v koncepčním a strategickém rámci české zahraniční rozvojové spolupráce, a zda Česká republika zohledňuje tyto závazky v praxi.* Druhou hypotézu (2) *jaká je úroveň proliferační jednotlivých Koncepcí ZRS na období 2002-2007 a 2010-2017 a do jaké míry se ZRS podařilo zohlednit toto politické prohlášení v praxi.*

První hypotézu budu ověřovat prostřednictvím vybraných závazků plynoucích z členství v EU. Zaměřím se pouze na ty dokumenty EU v oblasti rozvojové spolupráce, ke kterým se Česká republika přihlásila a které byly natolik stěžejní, že jsou explicitně zmíněny ve strategickém a koncepčním rámci české ZRS. Předloženou hypotézu tedy budu testovat na čtyřech empirických případech.

Druhou hypotézu budu ověřovat na základě rozboru zastřešujících dokumentů a na základě analýzy dat v období 2009-2012 jako je objem ZRS, procentuální vývoj ZRS, procentuální vývoj sektorů ZRS a směřování dvoustranné oficiální rozvojové spolupráce dle teritorií a dle příjmu partnerských zemí. Při psaní diplomové práce využiji metodu kvalitativní analýzy. Data jsou dostupné na Ministerstvu zahraničních věcí České republiky (MZV ČR) ve výročních přehledech o rozvojové spolupráci České republiky.

Práce bude kromě úvodu a závěru členěna do pěti kapitol a bude rozdělena na část teoretickou (kapitoly 2– 4) a praktickou (kapitoly 5 a 6). Ve druhé kapitole se zaměřím na vymezení pojmů, se kterými bude v textu pracováno. Tedy například co je oficiální rozvojová spolupráce, rozdíl mezi pomocí humanitární a rozvojovou nebo bilaterální a multilaterální formou zahraniční rozvojové spolupráce. Ve třetí kapitole nastíním teoretická východiska Rozvojových cílů tisíciletí. V této části též budou představeny Mezinárodní rozvojové cíle jako předchůdce cílů miléniových. V poslední kapitole teoretické části představím Rozvojové cíle tisíciletí obecně, dále dílčí úkoly MDGs a jakých úspěchů již bylo dosaženo a které cíle pravděpodobně naplněny nebudou.

Druhá část diplomové práce bude představovat nosnou část práce, díky které budu testovat předložené hypotézy a na základě, které budou vyhodnocena předkládaná data. Pátá kapitola tedy bude věnována rozvojové politice Evropské unie, která je největším globálním dárce oficiální rozvojové pomoci a aktivně se účastní na tvorbě mezinárodních závazků a aktivit, včetně Rozvojových cílů tisíciletí. Tato kapitola mi umožní odpovědět na první hypotézu, tedy zda Česká republika zohledňuje při tvorbě a realizaci své zahraniční a rozvojové spolupráce závazky plynoucí z členství v EU. Kapitola vždy představí daný rozvojový dokument či iniciativu, dále jak je daná iniciativa zohledněna ve vládních či politických dokumentech České republiky a na závěr, zda Česká republika závazky plynoucí z těchto dokumentů plní i v praxi.

Šestá a poslední kapitola mi umožní zodpovědět otázku *jaká je úroveň proliferace jednotlivých Konceptů ZRS na období 2002-2007 a 2010-2017 a do jaké míry se ZRS podařilo zohlednit toto politické prohlášení v praxi*. V této části budou nejprve představeny jednotlivé zastřešující dokumenty, přičemž bude proveden jejich rozbor v souvislosti s jejich proliferací k Rozvojovým cílům tisíciletí. Druhá část kapitoly se zaměří na jejich implementaci a do jaké míry se podařilo toto politické prohlášení zohlednit v praxi.

Použitá literatura zahrnuje jak primární, tak sekundární zdroje. V teoretické části využívám především zdrojů sekundárních. V kapitole věnující se teoretickým východiskům MDGs jsem využívala nejvíce anglické články autorů Davida Hulmeho a Sakiko Fukuda-Parr, kteří se dané problematice věnují. Toto téma v českém prostředí totiž není příliš reflektované. V praktické části využívám převážně zdrojů primárních. Hlavními zdroji jsou v této části oficiální dokumenty zahraniční rozvojové spolupráce EU a České republiky. Práce je poté doplňována publikacemi a články z nezávislých neziskových organizací a různých platforem. Důležitým zdrojem byly výroční zprávy MZV ČR, Programy rozvojové spolupráce prioritních zemí České republiky a Koncepce české ZRS. Tištěné publikace v práci nejsou téměř vůbec zahrnuty, jelikož se na takto zvolené dané téma příliš nevyskytují.

2 OPERACIONALIZACE POJMŮ

Moderní koncept rozvojové spolupráce se začal rozvíjet po druhé světové válce v souvislosti s Marshallovým plánem, který v letech 1947 až 1949 poskytoval finanční a technickou pomoc válkou zničené Evropě. V návaznosti na úspěch Marshallova plánu byl zformován v roce 1949 americkým prezidentem Trumanem Čtyřbodový program (Point Four Program²), který je považován za skutečný počátek mezinárodní rozvojové spolupráce. Tento program měl pomoci „méně rozvinutým oblastem rozvinout své zdroje a zlepšit životní podmínky“ (Pronk, 2001: 611).

V současné době je pro formy pomoci rozvojovým zemím používáno několik označení jako například rozvojová pomoc (development aid), zahraniční pomoc (foreign aid), rozvojová spolupráce (development cooperation) nebo rozvojová asistence (development assistance) (Fors, 2008: 7). Termíny rozvojová spolupráce a rozvojová pomoc jsou zaměnitelné. Ve své práci se budu přiklánět k používání termínu zahraniční rozvojová spolupráce či pouze rozvojová spolupráce, a to z toho důvodů, že tento termín lépe vystihuje prvek partnerství mezi donory a dárci.

Dalším typem pomoci, se kterým se lze setkat, je pomoc humanitární. Humanitární pomoc se od rozvojové spolupráce odlišuje tím, že je vždy poskytována jako reakce na humanitární krizi. Takovouto krizí jsou myšleny například náhlé přírodní katastrofy, válečné konflikty nebo krize ekonomické. Humanitární pomoc je krátkodobá a má trvat co nejkratší možnou dobu. Je poskytována na základě principů lidskosti (cílem je záchrana lidských životů), neutrality (humanitární pomoc nestrání žádnému aktérovi), nestrannosti (pomoc se poskytuje výhradně na základě potřebnosti) a nezávislosti (pomoc se neřídí politickými ani jinými zájmy dárce ani příjemce). Cílem humanitární pomoci je

---

² Pojmenován byl podle čtvrtého bodu v prezidentově projevu o cílech zahraniční politiky USA. Program předkládá návrh na rozvojovou spolupráci, která nebyla omezena na žádnou specifickou geografickou oblast světa.

zmírnění útrap jedinců, ochrana životů a lidské důstojnosti. Tato pomoc může mít podobu materiální, tedy zajištění základních hygienických potřeb, léků, přístřeší. Dále může mít podobu finanční či záchranářskou, tedy vysílání záchranářů nebo odborníků s potřebným vybavením (více viz Global Humanitarian Assistance³ nebo MZV ČR⁴).

Poskytování humanitární pomoci Českou republikou se řídí Zákonem z roku 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. Humanitární pomoc je zde definována jako „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům“ (Zákon 151/2010 Sb: § 2/b).

Humanitární pomoc není řízena politickými ani jinými zájmy a nejedná se o dlouhodobou pomoc, která by měla za cíl například snížení chudoby, ale je to reakce na ad hoc katastrofu, a tedy nesouvisí s plněním mezinárodních závazků, jako jsou miléniové cíle. Humanitární pomoc sice může představovat určitý předstupeň delší systematictější pomoci, rozvojová pomoc na ni může navázat, ale z důvodů výše uvedených do analýzy humanitární pomoc zahrnuta nebude. Analýza se bude soustředit pouze na zahraniční rozvojovou spolupráci, tedy na oficiální rozvojovou pomoc. Tyto termíny vymezení následující část.

Zákon z roku 2010 definuje zahraniční rozvojovou spolupráci jako „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je přispět k odstraňování chudoby v kontextu udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí, k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, k ochraně

---

³ Global Humanitarian Assistance. Defining humanitarian assistance

(<http://www.globalhumanitarianassistance.org/data-guides/defining-humanitarian-aid>, 8. 2. 2014).

⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (2014). Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2014

životního prostředí, jakož i k podpoře demokracie, dodržování lidských práv a řádné správy věcí veřejných v rozvojových zemích“ (Zákon 151/2010 Sb: § 2/a). Za povšimnutí stojí v této definici již zmínka o rozvojových cílech tisíciletí, které představují pro českou ZRS výchozí bod (MZV ČR, 2010: 5). Obecněji řečeno ZRS představuje ucelenou vládní politiku vůči partnerským rozvojovým a transformujícím se zemím. V užším smyslu ZRS představuje pomoc českého státu vyjádřenou transferem financí, materiálu, expertní či technické pomoci za účelem dlouhodobého udržitelného rozvoje partnerských zemí (Příloha usnesení vlády ČR č. 302/2004). ZRS může mít podobu peněžních darů do zahraničí, finančních příspěvků mezinárodním organizacím či poskytnutí zvýhodněných půjček a úvěrů. Rozvojová spolupráce je naplňována prostřednictvím rozvojových programů a projektů, vysíláním expertů nebo poskytováním vládních stipendií. ZRS představují aktivity, které jsou EU a OECD⁵ zahrnované do oficiální rozvojové spolupráce (Official Development Assistance, dále ODA).

Koncept ODA byl přijatý v roce 1969 Výborem OECD pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee, dále DAC⁶) za účelem oddělení ODA od ostatních oficiálních toků (Other Official Flows, OOF). Tento koncept identifikuje ODA jako takové transakce, které jsou prováděny za účelem ekonomického a sociálního rozvoje rozvíjejících se zemí (Führer, 1996: 21). ODA lze definovat dle DAC jako finanční toky směřující do zemí a teritorií, které jsou uvedeny v seznamu DAC recipientských zemí⁷ nebo do multilaterálních rozvojových organizací. ODA musí být prováděna oficiální agenturou, státní nebo místní vládou či jejich výkonnou agenturou a každá transakce musí splňovat stanovená kritéria. Prvním z těchto kritérií je, že takováto pomoc musí být

---

(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/operacni_strategie_humanitarni_pomoci_cr_4.html#_ftn1, 8. 2. 2014).

⁵ OECD je mezinárodní vládní organizací sdružující 34 (2014) ekonomicky vyspělých států, která má za cíl ve světě podpořit hospodářský rozvoj a mezinárodní ekonomickou spolupráci. Česká republika je členem od roku 1995.

⁶ Výbor OECD, který se angažuje především v oblasti politiky rozvojové spolupráce, její koordinace a zefektivnění.

⁷ Tento seznam je dostupný na stránkách

(<http://www.oecd.org/development/stats/daclistofodarecipients.htm>, 8. 2. 2014).

poskytována za účelem ekonomického rozvoje a blahobytu rozvíjejících se zemí a dále má mít koncesionální charakter, tedy část (nejméně však 25 procent) je poskytována ve formě grantu (OECD, 2008).

ODA je pro mou analýzu klíčová, jelikož data, která budou využívána k prokázání druhé hypotézy, zohledňují pouze ODA, tak jak byla definována výše. Jedním z ukazatelů, na základě kterého provedu zhodnocení úspěšnosti a potenciál přispívání spolupráce k naplňování miléniových cílů, bude právě objem ODA. Tento objem bude rozdělen na celkový objem, na objem bilaterální ODA a multilaterální ODA. ODA je rozdělována na bilaterální a multilaterální na základě odlišného charakteru poskytovatele.

Multilaterální nebo také mnohostranná zahraniční rozvojová spolupráce je poskytována mezinárodní organizací, regionální organizací, a to vládní i nevládní, konkrétnímu státu. Multilaterální spolupráce je obecně považována za méně politickou formu pomoci než bilaterální. Podporuje mezinárodní spolupráci a nesleduje vlastní zájmy dárcovských zemí. Multilaterální pomoc také umožňuje realizaci velkých projektů, které by nebylo možné uskutečnit pomocí bilaterální spolupráce. Výhodou je také, že multilaterální pomoc umožňuje sjednocení úsilí donorů a jejich koordinaci s cílem vyřešit konkrétní téma ať už na regionální či globální úrovni.⁸ Naopak problémem je často zdlouhavý byrokratický proces, který je s multilaterální spoluprací spojen, nedostatek transparentnosti, vyšší absolutní náklady a platy (více viz zpráva DAC z roku 2010 týkající se multilaterální pomoci⁹). Celkový objem ZRS České republiky je tvořen z velké části multilaterální ODA. V roce 2011 tvořila v průměru 69 procent celého objemu ZRS a v roce 2012 už 70 procent.¹⁰

---

⁸ Aid Watch (2010). What is Multilateral Aid? (<http://aidwatch.org.au/where-is-your-aid-money-going/multilateral-aid/what-is-multilateral-aid>, 8. 2. 2014).

⁹ OECD (2010). DAC Report on Multilateral Aid (<http://www.oecd.org/development/effectiveness/45828572.pdf>, 8. 2. 2014).

¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Česká republika pomáhá. Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky (http://www.mzv.cz/file/1057319/CR_pomaha_zprava_k9_pro_web.pdf, 30. 3. 2014).

Multilaterální ODA hraje důležitou roli v ZRS a je její integrální součástí. Česká republika v oblasti mnohostranné ZRS působí aktivně v řadě mezinárodních organizací (EU, OECD, OSN, mezinárodní finanční instituce), které usilují o dosažení miléniových cílů a odstraňování chudoby v méně vyspělých částech světa cestou udržitelného socioekonomického rozvoje. Česká republika tedy přispívá prostřednictvím mnohostranné rozvojové spolupráce k plnění MDGs a závazků, ale doposud zapojení České republiky do multilaterální ZRS postrádalo koncepci. To se změnilo až přijetím Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013 - 2017. Práce má nicméně analyzovat data o ZRS pouze do roku 2012. Do té doby ovšem Česká republika hradila příspěvky do mezinárodních organizací pouze mandatorního charakteru. Česká republika tedy jen odváděla povinné platby, ale na jejich využití neměla přímý vliv (MZV ČR, 2013: 9). Z výše uvedených důvodů bude mít větší váhu v této analýze spolupráce bilaterální.

Bilaterální zahraniční rozvojová pomoc je poskytována konkrétním státem konkrétnímu státu, tedy pomoc je směřována od dárce přímo k příjemci. Z tohoto důvodu je také jednodušší určit, kam tato pomoc proudí z hlediska teritoria i sektoru. Bilaterální ODA se dále vyznačuje úzkým kontaktem dárce a příjemce, ale mezi její negativa patří, že může být řízena především zájmy dárcovské země a směřovat tedy do oblastí, které jsou pro dárce strategicky výhodné a nikoliv do více potřebných oblastí.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA ROZVOJOVÝCH CÍLŮ TISÍCILETÍ

Současný globální světový systém lze charakterizovat prohlubováním mocenských a ekonomických nerovností mezi jednotlivými státy, ale i regiony či kontinenty. Zatímco země Severu mají silný technologický, ekonomický a lidský potenciál, většina zemí Jihu se nachází v raných fázích rozvoje a mnohé procházejí první průmyslovou revolucí.¹¹ Tato zaostalost Jihu je příčinou řady problémů a často má za následek i destabilizaci rozsáhlých oblastí. Podpora a snaha o stabilizaci zemí Jihu patří mezi hlavní cíle zemí Severu již několik desetiletí.

V průběhu bipolární konfrontace měla tato podpora především ideologický charakter. Po ukončení bipolárního soupeření dochází k formování nového mezinárodního prostředí. V důsledku transformace mezinárodní politiky se částečně mění i základní hodnoty, normy a pravidla mezinárodního systému. Tato změna byla na sklonku 20. století symbolicky vyjádřena Miléniovým summitem OSN a přijetím miléniových cílů. Následující kapitola má za cíl představit teoretická východiska miléniových cílů.

3.1 Ekonomický růst versus boj proti chudobě

Teorie rozvoje se v čase proměňují a pro každé období je možné vymezit charakteristické koncepty, které jsou utvářeny na základě toho, co je chápáno za příčinu nerozvinutosti, jako například chudoba, negramotnost, podvýživa apod. V poválečném období v průběhu 50. a 60. let byla za hlavní problém označena chudoba, která byla vymezena nízkým příjmem na hlavu. V tomto období se stala dominantní teorií tzv. teorie modernizace a řešením měl být ekonomický růst. Industrializační nebo také modernizační teorie byla kritizována především za „vytváření dvojích ekonomik, tedy vytváření ostrůvků

---

¹¹ Z pohledu lineárního vývoje modernizace, který je často kritizován.

s vysokou sektorovou produktivitou, které ale neměly transformační vliv na zbytek země¹² (Fakuda-Parr, 2011: 125). Hospodářský růst byl považován za základ rozvojového snažení i v 70. a 80. letech. Toto období je charakteristické jako návrat k ekonomickým teoriím, které zdůrazňují mechanismy volného trhu a můžeme ho označit za éru neoliberalismu, která vyvrcholila do programů strukturálních úprav (Structural Adjustment Programmes, SAPs) iniciovaných Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem (Zíková, 2008: 63). SAPs byly programy ekonomických politik a reforem, které měly urychlit a udržet ekonomický růst v chudších zemích pomocí restrukturalizace ekonomiky a snížení vládních zásahů do ekonomiky. Vlády byly podporovány nebo tlačeny k omezování své role v národním hospodářství. V rámci toho docházelo k privatizaci státních podniků včetně zdravotnického sektoru a otevření ekonomiky zahraniční konkurenci. Poskytování nových půjček Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem bylo podmiňováno přijetím těchto makroekonomických reforem.¹³

Tato shoda hlavních aktérů rozvojové politiky ohledně strategií a priorit programů je označována jako Washingtonský konsensus. Makroekonomická stabilita se stala hlavní prioritou. Měřítkem pro posouzení stavu jednotlivých zemí byly v těchto obdobích zejména ekonomické faktory, a to především ukazatele jako výše hrubého domácího produktu (HDP) či hrubého národního produktu (HNP). Tyto ukazatele mají ovšem určitá omezení, nezahrnují například ekonomiku neformální a ani jiné aspekty rozvoje (sociální, politické, kulturní, environmentální aj.).¹⁴ Též nevypovídají nic o rovnoměrnosti příjmů v dané zemi.

Ke konci 20. století se objevují nové perspektivy rozvoje, které vnáší do rozvoje témata environmentální a genderová. Začíná se prosazovat

---

¹² [I]ndustrialization and modernization strategies were criticized for creating dual economies, which created islands of high productivity sectors that did not have transformative impact on the rest of the country.

¹³ World Health Organization. Trade, foreign policy, diplomacy and health. Structural Adjustment Programmes (SAPs) (<http://www.who.int/trade/glossary/story084/en/>, 8. 3. 2014).

myšlenka, že prioritou rozvoje by mělo být pokrytí základních lidských potřeb, jako elementární vzdělání, zdravotní péče, čistá voda, zajištění výživy, potravin a přístřeší. Na to v 90. letech navazuje koncept lidských možností (capabilities approach) a koncept lidského rozvoje (human development). Tyto koncepty definovaly nové výzvy pro rozvoj, redefinovaly jeho cíle a stanovily nové priority. Během 90. let se lidský rozvoj stal hlavní teorií v politických debatách o rozvoji, chudobě a nerovnosti (Fukuda-Parr, 2011: 125–126).

3.2 Vliv konceptu lidských možností a lidského rozvoje na rozvojové cíle tisíciletí

Amartya Sen, indický ekonom a držitel Nobelovy ceny, se již v průběhu 80. let soustředil v řadě publikací na kvalitu života, chudobu a nerovnost. S konceptem lidských možností¹⁵ přišel Amartya Sen v 90. letech. V rámci konceptu lidských možností předkládá Sen souvislou kritiku utilitarismu a ekonomik blahobytu (welfare economics). Základní myšlenkou tohoto přístupu je nadřazenost jedince. Podle Sena a jeho koncepce lidských potřeb má být právě blaho jedince hlavním smyslem rozvoje (Fukuda-Parr, 2001: 123). Počátky tohoto obratu k jednotlivci lze obecně datovat již do 80. let. Velký podíl na umístění jedince do středu zájmu měla práce kodaňské školy¹⁶ a školy tzv. třetího světa¹⁷. Obě školy zpochybnily dominantní pozici státu, jelikož zdůrazňovaly, že referenčním objektem není již pouze stát, ale může jím být i lidský jedinec (Waisová, 2006: 60).

Amartya Sen patří k části ekonomů, kteří již od 70. let začínají poukazovat na to, že pro posouzení vývoje jednotlivých zemí je nutné mít ukazatele, které jsou schopny měřit nejen ekonomický růst, ale i ekonomický

---

¹⁴ Rozvojovka (2008). Rozvoj. Historický vývoj pojmu rozvoj ve světě (<http://www.rozvojovka.cz/rozvoj>, 9. 2. 2014).

¹⁵ I když kořeny tohoto konceptu lze vystopovat až k Aristotelovi, klastické politické ekonomii a Marxovi. Více viz Clark, David A. The Capability Approach: Its Development, Critiques and Recent Advances. Global Poverty Research Group.

¹⁶ Zejména se jedná o Barryho Buzana.

rozvoj. Ekonomický rozvoj „je širší koncept, který zahrnuje celou řadu aspektů, ovlivňujících kvalitu lidského života, z nichž k těm nejdůležitějším patří zdraví a vzdělání“ (Syróvátka, 2008: 10). Sen ve své práci zahrnuje jak ekonomiku blahobytu, ekonomickou nerovnost a chudobu, tak i možnost racionální, tolerantní a demokratické sociální volby, ochranu svobody a práv menšin. Bohatství člověka dle Sena nespočívá v tom co vlastní, ale v možnosti žít svůj život svobodně podle své volby. Podle Sena jsou lidé chudí ne kvůli tomu, co nemají, ale co nemohou kvůli svým omezeným možnostem. Posouzení kvality života by tedy mělo vycházet z možností a schopností daného člověka žít svůj život, tak jak si ho daný jedinec představuje (Emmerij, 2004: 252).

Základy konceptu lidského rozvoje vychází právě z konceptu lidských možností Amartyi Sena. Od roku 1990 Mahbub ul Haq začal vytvářet roční zprávu Rozvojového programu OSN (United Nation Development Programme, UNDP) Zprávu o lidském rozvoji (Human Development Report, HDR). V těchto reportech začal systematicky aplikovat koncept lidských možností v hodnocení pokroku rozvoje a též mu byl předlohou k formulování alternativních politik týkajících se různých témat jako mezinárodní ekonomické politiky, genderové rovnosti, udržitelnosti, chudoby, bezpečnosti, lidských práv a demokracie (Fakuda-Parr, 2011: 123). V HDR se jako základní měřítko chudoby využívá index lidského rozvoje (Human Development Index, HDI), který vychází především z definice chudoby Amartyi Sena. Tento index kromě ekonomické dimenze zahrnuje také aspekty zdraví a vzdělání, zaměřuje se tak spíše na člověka a uspokojování jeho základních potřeb. HDI tak rozšířil počet ukazatelů, které mají posoudit úroveň rozvoje zemí. Co se metodiky týče, tak HDI je vystavěn na třech základních složkách: očekávaná délka života¹⁸, vzdělání¹⁹ a

---

¹⁷ Jmenovat můžeme například Mohameda Ayooba či Amitava Acharyi.

¹⁸ Tento údaj ukazuje, jakého věku se lidé pravděpodobně dožijí v dané zemi.

¹⁹ Je určováno na základě gramotnosti a počtu let školní docházky.

hrubý domácí produkt²⁰, který má demonstrovat životní úroveň. Tyto základní veličiny zůstávají základem HDI, i když se metodika v průběhu let mírně pozměňovala (Srovátka, 2008: 11).

Tento obrat k blahobytu jedince, konceptualizovaný jako možnosti v různých dimenzích, měl vliv na definování politických priorit a strategií. Na rozdíl od přístupů, které byly zaměřené pouze na ekonomický růst, koncepce lidského rozvoje zdůrazňovala možnosti jako vzdělání, zdraví, zaměstnanost a participaci, v tomto můžeme vidět určité zárodky, které ovlivnily podobu miléniových cílů. Především je ale důležité, že tyto koncepty napomohly k významnému posunu ohledně směřování rozvoje a definování chudoby (Fakuda-Parr, 2011: 124, 129).

3.3 Mezinárodní rozvojové cíle jako předchůdce Rozvojových cílů tisíciletí

V 90. letech se tedy objevuje nový konsensus ohledně chápání chudoby jako multidimenzionálního fenoménu, který není pouze problémem nízkých příjmů. Vzniká řada pokusů sestavit univerzální normu, jak problematiku chudoby řešit. Prvním z těchto pokusů je Kodaňská deklarace přijatá na Světovém summitu o sociálním rozvoji v Kodani, který se konal v březnu v roce 1995. Tento summit vyhlásil boj chudobě, podporu plné zaměstnanosti a prosazování sociální integrace jako základních cílů rozvoje. Kodaňská deklarace již staví do centra rozvoje jedince. Tento summit byl jedním z prvních projevů nového přístupu, který je charakteristický tím, že hlavní prioritou rozvoje je především rozvoj sociální.²¹

---

²⁰ HDP zůstává jedním ze stěžejních ukazatelů úrovně lidského života, neboť na něm závisí možnost uspokojit základní potřeby člověka a žít důstojný život. HDP je přepočítáváno na osobu dle kupní síly dané země, aby bylo možné mezinárodní srovnání. Více viz <http://www.rozvojovka.cz/rozvoj>.

²¹ UN. DESA Social Policy and Development Division. World Summit for Social Development Copenhagen 1995 (<http://undesadspd.org/Home/WorldSummitforSocialDevelopment1995.aspx>, 10. 2. 2014).

V roce 1996 DAC publikoval novou vizi rozvojové spolupráce pro 21. století. Ve své strategickém dokumentu „Shaping the 21st Century“ byla stanovena sada konkrétních rozvojových cílů, které mohou být monitorovány a měřeny v průběhu času, tzv. Mezinárodní rozvojové cíle. OECD také navrhla globální rozvojové partnerství k dosažení těchto ambiciózních cílů. V tomto dokumentu jsou cíle rozděleny do tří oblastí: ekonomický blahobyt, sociální rozvoj a environmentální udržitelnost a regenerace. Aby pokrok mohl být monitorován, bylo stanoveno šest kvantifikovatelných cílů týkajících se vzdělání, zdraví a příjmové chudoby. Dále byly stanoveny kvalitativní cíle jako spravedlnost, participace a bezpečí, kterých má být dosaženo pomocí ochrany lidských práv, demokratického vládnutí a respektu k vládě práva (OECD/DAC, 1996). Co se týče odlišnosti mezinárodních cílů od miléniových cílů, jsou téměř totožné, až na poslední osmý bod „Partnerství pro rozvoj“, který byl přidán generálním tajemníkem OSN v návaznosti na kritiku Skupiny zemí Jihu G77 o přílišné jednostrannosti cílů, které dle nich postrádají jakoukoliv odpovědnost bohatých zemí.²²

Mezinárodní rozvojové cíle se ale nestaly globálním rámcem pro rozvoj jako Rozvojové cíle tisíciletí a to především proto, že byly rozšířeny jen uvnitř OECD a jejími členskými státy (v tu dobu skupina pouze dvaceti čtyř států²³). Kdežto rozvojovým cílům tisíciletí se podařilo myšlenku vymýcení chudoby rozšířit po celém světě. Mezinárodní rozvojové cíle podstupovaly schválení pouze členských států OECD, které zastupují skupinu nejbohatších států světa, zatímco Rozvojové cíle tisíciletí musela schválit celá členská základna OSN. Dá se říci, že tyto procesy byly adresovány různému, ale přesto se překrývajícímu se publiku (Fukuda-Parr, Hulme, 2009: 8).

---

²² Martens, Jens – Tožička, Tomáš. Miléniová deklaráce a Rozvojové cíle tisíciletí. Česko proti chudobě (<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=52-mileniova-deklarace>, 15. 2. 2014).

²³ OECD. List of OECD Member countries – Ratification of the Convention on the OECD (<http://www.oecd.org/about/membersandpartners/list-oecd-member-countries.htm>, 15. 3. 2014).

3.4 Globální konsensus ohledně stanovení cílů

Lze tedy pozorovat, že stanovení cílů a úkolů v rozvoji není úplně novým fenoménem. Stanovování cílů je vůbec charakteristický znak OSN již od dob, co se v rozvojové oblasti pohybuje, tedy více jak půl století (více viz Anstee, 2012: 20–23). Průlomové jsou ale miléniové cíle tím, že se jedná o globální konsensus. Jak jsem již naznačila výše, do roku 2000 existovalo více snah o redukci globální chudoby. Jelikož neexistovala shoda o jednotném postupu, každý aktér měl svou představu o tom, jak vymýtit chudobu, a díky tomu tyto procesy byly roztříštěné a navzájem konkurenční. Každý z aktérů měl nejen jinou motivaci a dynamiku, ale také podoba programů, jak vymýtit chudobu byla různá. To v důsledku vedlo k značnému překrývání. Stanovení MDGs znamenalo ustanovení dominantního a reprezentativního prostředku k prosazování redukce globální chudoby. Tuto dominanci si lze vysvětlit na základě tří faktorů. Prvním faktorem je, že miléniové cíle disponují nebývalou politickou legitimitou, jelikož byly schváleny hlavami států či vlád. Dalším faktorem je jejich specifčnost a síla jejich kvantitativních a časově omezených úkolů. A v neposlední řadě úspěšné snahy těch, co pomáhají na novou normu upozorňovat tzv. norm entrepreneurs²⁴ a jejich efektivní propojení (Fukuda-Parr, Hulme, 2009: 6).

Miléniové cíle se objevily v době, kdy předchozí převažující rozvojové teorie inspirované do značné míry neoliberálním kapitalismem začaly být zpochybňovány, ale neexistovala za ně žádná explicitně vyjádřená alternativa. Světoví vůdci a multilaterální instituce před začátkem nového tisíciletí podléhali tlaku vytvořit novou vizi, jak v novém miléniu svět změnit a zlepšit (Hulme, 2010: 132). Ještě před přijetím miléniových cílů na Miléniovém summitu v září bylo sedm z nich zveřejněno v červnu 2000 v brožuře Lepší svět pro všechny, na niž spolupracovaly organizace jako OECD, OSN, Mezinárodní měnový fond a

---

²⁴ Kathryn Sikkink a Martha Finnemore prezentují ve svém článku Norm dynamics and political change životní cyklus norem. „Norm entrepreneurs“ sehrávají klíčovou roli v první fázi, tedy při objevení normy (norm emergence), a to tím, že se snaží přesvědčit kritickou masu států (norm leaders), aby nové normy přijaly (Finnemore, Sikkink, 1998: 895).

Skupina světové banky.²⁵ Tyto cíle byly přijaty jako základ Miléniové deklarace jen s drobnými změnami. Na základě výhrad Spojených států amerických bylo odstraněno právo na přístup k reprodukčním zdravotním službám a prevenci a byly přidány úkoly zaměřené na zajištění vody a sanitárních zařízení, na boj proti AIDS, TBC a malárii a celkové zlepšení života obyvatel žijících ve slumech (Tožička, Martens, 2009: 8).

3.4.1 Miléniová deklarace OSN

Miléniové cíle ve své prvotní podobě byly přijaty na Miléniovém summitu OSN, který se konal 6. až 8. září roku 2000 v New Yorku, kde se sešlo 149 hlav států a vlád a řada dalších vysokých úředníků z více jak čtyřiceti zemí. Hlavním dokumentem, který byl na summitu jednomyslně přijat, byla Miléniová deklarace, která obsahovala oficiální vyjádření hodnot, principů a cílů pro mezinárodní agendu 21. století. Též stanovila řadu mezních termínů, do kdy mají být společné akce provedeny.²⁶ Miléniovou deklaraci a závazek odstranit extrémní chudobu na naší planetě, její příčiny a následky potvrdilo všech 189²⁷ členských států OSN a dále i Švýcarsko a Vatikán.

Miléniová deklarace se mimo jiné vyjadřuje k nerovnoměrnému působení globalizace a vytyčuje si hlavní úkol zajistit, aby se globalizace stala silou pozitivní pro všechny obyvatele světa. Deklarace též definuje hodnoty, které mají být nedílnou součástí mezinárodních vztahů ve 21. století, jako je svoboda, solidarita, tolerance, ohleduplnost vůči přírodě a sdílená odpovědnost. Mezi deklarované cíle patří prosazování míru, bezpečnosti a odzbrojení. Mimo tématu míru se deklarace zabývá dále tématem demokracie, životního prostředí a posilování OSN jako multilaterální síly. Vzhledem k tématu je ale nejdůležitější

---

²⁵ IMF, OECD, UN, WB (2000). A Better World for All. Progress towards the international development goals (http://paris21.org/sites/default/files/bwa_e.pdf, 17. 2. 2014).

²⁶ UN. Conferences, Meetings and Events. Millennium Summit (6-8 September 2000) (http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml, 15.2.2014).

²⁷ Česko proti chudobě. Rozvojové cíle tisíciletí (<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=37-rozvojove-cile-tisicileti>, 15. 2. 2014).

část třetí, která se týká odstraňování chudoby a rozvoje, kde je explicitně vyjádřeno, že hlavním cílem OSN je odstranění extrémní chudoby a poskytnout svobodu od nedostatku. Deklarace též věnuje pozornost speciálním skupinám, jako jsou nejméně rozvinuté země (Least Developed Countries, LDC)²⁸, země s nízkým a středním příjmem a malé ostrovní rozvojové státy. Zvláštní pasáž v deklaraci je vyhrazena africkému kontinentu (OSN, 2000).

Miléniové cíle se ale neobjevily najednou na Miléniovém summitu, ale vyvíjely se řadu let a jednalo se o výsledek několika na sebe působících sil. David Hulme tyto síly definuje jako materiální či fyzický potenciál, ideje a instituce. Pro vývoj MDGs byl materiální potenciál nejdůležitější a spočíval v enormních materiálních, technologických a organizačních rozdílech mezi nejbohatšími zeměmi G7/8 a členskými zeměmi OECD a mezi velmi limitovanými schopnostmi G77 a především jejími nejchudšími členy. V oblasti idejí se jednalo především o srážku mezi neoliberalismem a alternativními rozvojovými strategiemi, jako byl již zmiňovaný lidský rozvoj. Do formulace miléniových cílů byla zahrnuta řada institucí, jako Valné shromáždění OSN, Sekretariát OSN a i mnoho specializovaných agentur. Důležitou roli hrála i OECD a DAC, několik národních vlád, sociálních hnutí, nevládních organizací a celebrit. Stmelením těchto několika specifických sil vznikl kritický bod, díky němuž mohly následně vzniknout miléniové cíle (Hulme, 2010: 136–137), které konkrétněji představí následující kapitola.

---

²⁸ V roce 1964 se objevila myšlenka vyčlenit ze skupiny rozvojových zemí ty nejchudší a nejzaostalejší. Vznikla tak skupina nejméně rozvinuté země světa, jejíž ustanovení schválil v roce 1971 Výbor pro plánování rozvoje (Committee for Development Policy, CDP), který působí v rámci Ekonomické a sociální rady OSN. Aby země mohla být zařazena do seznamu LDCs musí splňovat následujících kritérií: Index lidských zdrojů (Human Assets Index, HAI), Index ekonomické zranitelnosti (Economic Vulnerability Index, EVI) a hrubý národní produkt na obyvatele (HNP, GNI). Seznam LDCs viz příloha.

4 PŘEDSTAVENÍ ROZVOJOVÝCH CÍLŮ TISÍCILETÍ

Rozvojové cíle tisíciletí se tedy staly novou rozvojovou agendou pro nové tisíciletí. Tyto cíle nezůstávají pouhou aspirací do budoucnosti, ale představují konkrétní rámec odpovědnosti pro globální svět. Nezastupují pouze ideály, ale vytváří skutečné a reálné cíle, které mohou být monitorovány. Důležité je také, že se nesoustředí pouze na výstupy z rozvojových zemí, ale i jak se v této věci angažují země bohaté. Miléniové cíle nejsou samy o sobě paradigmatem, ale řadou měřících indikátorů k určení toho, jakých pokroků je dosahováno v lidském rozvoji a v oblasti sociálních a ekonomických práv. Nejsou pouze novou strategií, ale novým mocným nástrojem pro zmobilizování akce, a to především díky tomu, že mají časový limit a měřitelné výsledky. Díky těmto výsledkům může být pokrok objektivně monitorován a dokazován (Fukuda-Parr, 2004: 395–397).

Tato kapitola představí těchto osm miléniových cílů a osmnáct dílčích úkolů, do kterých byly tyto cíle rozpracovány. Tyto úkoly jsou měřeny více jak čtyřiceti ukazateli. Termín, do kterého mají být cíle splněny, byl stanoven na rok 2015²⁹, přičemž předpokladem pro jejich plnění je provázanost jednotlivých cílů a tedy komplexní přístup k nim. Cíle nemohou být vyřešeny individuálně, a proto není ani žádné z témat vyzdvihováno na úkor témat ostatních. Cíle jedna až šest mají především zabránit umírání jedinců z důvodů, které jsou ve vyspělém světě běžně řešitelné, a kterým lze zabránit.

První MDG je odstranit extrémní chudobu a hlad. Pod tento cíl spadají dva úkoly: mezi lety 1990 a 2015 snížit podíl lidí, jejichž denní příjem je nižší než 1 USD a snížit podíl lidí trpících hladem. Co se týče plnění tohoto cíle, tak dle zprávy monitorující pokrok z roku 2013, se podíl lidí žijících v extrémní chudobě na globální úrovni se podařilo snížit na polovinu. V rozvíjejících se regionech se podíl lidí žijících pod hranicí 1,25 USD na den snížil ze 47 procent v roce 1990 na

---

²⁹ Za výchozí bod rozvojových cílů tisíciletí je brán rok 1990.

22 procent v roce 2010. První úkol byl tedy splněn s předstihem pěti let a již v roce 2010 žilo v extrémní chudobě o 700 miliónů lidí méně. Druhý úkol, který má za cíl snížit podíl lidí trpících podvýživou v rozvojových regionech, by měl být do roku 2015 dle prognóz též naplněn. Podíl lidí trpících podvýživou se mezi lety 1990 a 1992 snížil z 23,2 procent na 14,9 procent v letech 2010 až 2012. V současné době ovšem stále zůstává jeden z osmi lidí na světě chronicky podvyživený.³⁰

Druhý MDG je dosáhnout základního vzdělání pro všechny. V tomto případě je úkolem zabezpečit, aby do roku 2015 mohli chlapci a dívky zakončit úplné primární vzdělávání. Tento cíl sice zaznamenává určitý pokrok, ale stále je mnohým dětem odepřeno právo na základní vzdělávání. Počet dětí, které neprošly základním vzděláním, se v roce 2011 vůči roku 2000 snížil téměř o polovinu, tedy ze 102 milionů na 57 milionů, nicméně pokrok ve snižování tohoto čísla se v průběhu času velmi zpomalil. Splnění tohoto cíle do roku 2015 je tedy velmi nepravděpodobné.³¹

Třetí MDG je prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti. Čtvrtým úkolem je eliminovat rozdíly podle pohlaví v primárním a sekundárním vzdělávání do roku 2005 a do roku 2015 zrušit tyto rozdíly ve všech úrovních vzdělávání. Tento cíl bohužel také nemá příliš dobré vyhlídky. Děti i dospívající z nejchudších domácností nemají přístup ke vzdělání třikrát častěji než děti z domácností bohatých. Dívkám je ale vzdělání odepřeno mnohem častěji než chlapcům a to i těm, které pochází z bohatších domácností. Nejvíce viditelný je tento trend v oblasti Oceánie a subsaharské Afriky, kde nenavštěvuje základní školy až 42 procent dívek a 28 procent chlapců (Tožička, 2009: 15). Nerovnost

---

³⁰ UN. The Millennium Development Goals Report 2013 (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2013/English2013.pdf>, 19. 2. 2014).

³¹ Tamtéž.

pohlaví stále přetrvává ve sféře veřejné i v soukromé. Ženám je neustále odepíráno právo spolupodílet se na rozhodnutích, která ovlivňují jejich život³².

Čtvrtý MDG je snížit dětskou úmrtnost. Úkolem spadající pod tento cíl je snížit úmrtnost dětí ve věku do pěti let o dvě třetiny. Ve snížení dětské úmrtnosti bylo dosaženo též velkých úspěchů, ale je třeba udělat ještě mnoho, aby byl mezinárodní závazek naplněn. V roce 1990 bylo 87 úmrtí na 1000 živě narozených dětí a v roce 2011 kleslo toto číslo na 51. Dětská úmrtnost sice klesla na 41 procent, ale aby byla snížena úmrtnost dětí do pěti let o dvě třetiny, je nutný rapidnější pokrok. Stále více se úmrtí dětí koncentruje v nejchudších regionech a nejkritičtější je období prvního měsíce života.³³

Pátý MDG je zlepšit zdraví matek a konkrétním úkolem je snížit mateřskou úmrtnost o tři čtvrtiny. I tento úkol se ukazuje být problematický. Sice se dá přecházet většině úmrtí matek, ale pokrok v této oblasti velmi zaostává a dosažení úkolu snížení počtu úmrtí o tři čtvrtiny je zatím v nedohlednu. Jistý pokrok ale učiněn byl. Ze 400 mateřských úmrtí na 100 tisíc živých kleslo toto číslo během dvou dekad na 210.³⁴

Šestý MDG je bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi a to za pomoci dvou úkolů, tedy zastavit a zvrátit trend šíření HIV/AIDS a zvrátit trend v incidenci malárie a dalších hlavních nemocí. V rámci tohoto cíle dochází ke značným úspěchům v boji proti malárii a tuberkulóze. Mezi lety 2000 a 2010 klesla míra úmrtnosti způsobená malárií o více jak 25 procent. Úmrtnost způsobená tuberkulózou by měla být do konce roku 2015 snížena o polovinu na globální úrovni v porovnání s úrovní v roce 1990. Výzvou ale stále zůstává boj

---

³² UN. The Millennium Development Goals Report 2013 (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2013/English2013.pdf>, 19. 2. 2014).

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

proti HIV/AIDS. Počet nových případů HIV infekce sice klesá, ale znalosti o viru a jak se vyhnout jeho přenosu zůstávají stále nepříjemně nízké a nedostatečné.³⁵

Sedmý MDG je zajistit udržitelný stav životního prostředí, pod který spadají úkoly jako, integrovat principy udržitelného rozvoje do politik a programů a zvrátit trend ve ztrátách přírodních zdrojů. Dále do roku 2015 snížit podíl obyvatel bez trvalého přístupu k pitné vodě na polovinu a do roku 2020 výrazně zlepšit životní podmínky nejméně 100 milionů lidí bez trvalého obydlí. V rámci tohoto cíle dochází k úspěchům v redukci počtu slumů ve městech a metropolích. A též mezi lety 2000 a 2010 byly zlepšeny podmínky ve slumech, co se týče vodních zdrojů, sanitačních zařízení, trvalých obydlí a dostatečného životního prostoru. Úkol týkající se zlepšení přístupu k pitné vodě byl již též naplněn s pětiročním předstihem, kdy v uplynulých 21 letech získalo přístup k vylepšeným zdrojům vody více jak 2,1 miliardy obyvatel. Problémem ale zůstává zabezpečení environmentální udržitelnosti, která čelí mnohým hrozbám a vyžaduje novou úroveň globální spolupráce. Příkladem může být globální nárůst oxidu uhličitého. Alarmující je také úbytek lesů, nadměrný rybolov vedoucí k úbytku rybích populací a ohrožené jsou i stále více různé druhy ptáků a savců.³⁶

Osmý MDG je budovat světové partnerství pro rozvoj. Tento cíl zahrnuje největší počet dílčích úkolů. Mezi ně patří dále rozvíjet otevřený, spravedlivý, předvídatelný a nediskriminující obchodní a finanční systém, zaměřit se na potřeby nejméně rozvinutých zemí, vnitrozemských zemí a malých ostrovních rozvojových států. Zabývat se problémy zadlužení rozvojových zemí prostřednictvím národních a mezinárodních opatření s důrazem na aspekt dlouhodobé udržitelnosti. Ve spolupráci s rozvojovými zeměmi rozvíjet a zavádět strategie zaměřené na vhodné a produktivní pracovní aktivity mládeže a ve spolupráci s farmaceutickými firmami zajistit přístup k základním lékům v rozvojových zemích. Osmnáctým úkolem je ve spolupráci se soukromým

---

³⁵ UN. The Millennium Development Goals Report 2013
(<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2013/English2013.pdf>, 19. 2. 2014).

sektorem zpřístupnit rozvojovým zemím výhody nových technologií obzvláště pak v informační a komunikační oblasti.³⁷

Osmý MDG je nejvíce rozporný, jelikož není přesně stanoveno, čeho přesně by do roku 2015 mělo být dosaženo. Cíl potvrzuje pouze závazek rozvinutých zemí vůči zemím rozvíjejícím se. Vzhledem k tématu práce je ovšem tento cíl nejstěžejnější, jelikož některé indikátory plnění budou využity i v analýze české ZRS ve vztahu k MDGs. Analýza se po vzoru těchto indikátorů zaměří na celkovou ODA, podíl ODA/HND, na ODA směřující do nejméně rozvinutých států a na podíl celkové bilaterální a sektorové ODA na základních sociálních službách, jako je základní vzdělání, primární zdravotní péče a voda a sanitace.³⁸

O stavu plnění jednotlivých miléniových cílů informují zprávy vydávané OSN (MDG Report) a národní zprávy, které jsou také součástí monitorovacího procesu. Zpráva za Českou republiku vznikla v roce 2004, ta se ale týká plnění miléniových cílů vně České republiky, ne směrem ven. Z tohoto důvodu, tato zpráva v práci nezastává důležitou úlohu, jelikož prioritou práce je analyzovat snahu o plnění miléniových cílů v rámci rozvojové spolupráce s ostatními státy.

Na závěr této kapitoly bych jen ráda dodala, že miléniové cíle byly od svého vzniku v průběhu deseti let podpořeny řadou mezinárodních iniciativ a závazků, které měly prakticky umožnit jejich postupné naplňování. Tyto iniciativy si lze rozdělit do dvou základních pilířů miléniových cílů, a to financování ODA jako první pilíř (konference o financování rozvoje v Monterrey, která se konala v roce 2002) a kvalita rozvojové spolupráce jako pilíř druhý (vysoké fórum v Římě v roce 2002 o harmonizaci rozvoje, v Paříži

---

³⁶ UN. The Millennium Development Goals Report 2013.

³⁷ UN. The Millennium Development Goals Report 2013

(<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2013/English2013.pdf>, 19. 2. 2014).

³⁸ OSN. Oficiální seznam indikátorů MDGs (<http://www.osn.cz/soubory/officialist2008-cze.pdf>, 7. 4. 2014).

v roce 2005 o efektivitě rozvoje, v roce 2008 v Akkře, a v roce 2011 v jihokorejském Busanu).

5 ROZVOJOVÉ INICIATIVY EVROPSKÉ UNIE A JEJICH ZOHLEDNĚNÍ V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCI

„Evropská unie je kolektivně největším světovým poskytovatelem rozvojové pomoci a významným zastáncem pozitivních principů její realizace“.³⁹ EU se aktivně účastní tvorby mezinárodních závazků a aktivit a následně je také přenáší do praxe. Na summitu tisíciletí se EU v roce 2000 připojila k závazku čelních světových představitelů, který spočívá ve zmírnění celosvětové chudoby a záchraně milionů životů. EU se zavázala podporovat dosahování těchto cílů a již od jejich ustavení je integrovala do vlastních rozvojových politik a praktických postupů. S cílem urychlit pokrok směřující k dosažení MDGs EU přijala řadu rozvojových dokumentů a iniciativ, které mají plnění cílů podpořit. Tato kapitola zodpoví první otázku: *jak konkrétně se vybrané rozvojové iniciativy EU projeví v koncepčním a strategickém rámci české zahraniční rozvojové spolupráce, a zda Česká republika zohledňuje tyto závazky v praxi.*

Následující část představí rozvojové dokumenty a iniciativy přijaté na půdě EU, které mají za cíl podpořit plnění Rozvojových cílů tisíciletí. V této kapitole se zaměřím pouze na dokumenty EU pro oblast rozvojové spolupráce, ke kterým se Česká republika přihlásila a které byly natolik stěžejní, že jsou explicitně zmíněny ve strategickém a koncepčním rámci české ZRS. Tato kapitola bude vždy koncipována tak, že nejprve bude představen daný evropský dokument či iniciativa, pak jak je iniciativa zohledněna ve vládních či politických dokumentech České republiky a na závěr, zda Česká republika závazky plynoucí z těchto dokumentů plní i v praxi.

---

³⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (2013). Evropská unie (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/eu/index.html, 19. 3. 2014).

5.1 Barcelonské závazky

Monterreyskému konsensu⁴⁰ o financování rozvojové pomoci předcházela Summit Evropské rady v Barceloně, který se konal 15. a 16. března roku 2002. EU tak svůj příspěvek pro konferenci v Monterrey definovala již na tomto zasedání. Na programu setkání bylo řešení ekonomické, sociální a environmentální situace v EU.⁴¹ Pro tuto práci jsou ovšem stěžejní závazky týkající se rozvojové spolupráce. Závazků, které EU přijala, bylo celkem osm, ale ten ohledně navýšení objemu ODA pro jednotlivé členské státy vzbudil nejvíce pozornosti.

Přítom dosažení shody ohledně závazku navýšení objemu ODA nebylo vůbec jednoduché. Rada byla rozdělena na dva bloky s rozdílnými názory na výši ODA. První blok, který byl tvořen Belgií, Dánskem, Lucemburskem, Finskem, Irskem, Spojeným královstvím a váhajícím Švédskem a Nizozemskem, navrhoval ustavení cíle navýšení ODA na 0,39 procent. Tento blok navrhoval velmi ambiciózní časový rámec a hrozilo, že diskuze bude zablokována. Druhý blok byl reprezentovaný španělským předsednictvím, které hlásalo „smysluplné navýšení“ ODA bez pevně stanoveného časového rámce. Tento blok byl podporován ze strany jižních členských států a Rakouskem. Jejich hlavním argumentem bylo, že kvalita je lepší než kvantita (Carbone, 2007: 72).

Přijato bylo tedy nakonec následujících osm závazků v čele se závazkem o navýšení rozvojové pomoci. EU se tedy zavázala, že (1) podíl ODA/HND členských států EU má v roce 2006 činit minimálně 0,33 procent HND a průměrný podíl celé EU má v roce 2006 činit 0,39 procent, dále, že (2) zlepší účinnost pomoci díky těsnější koordinaci a harmonizaci, (3) přijme opatření

---

⁴⁰ Označení Monterreyský konsensus se používá pro závazek, který vzešel z mezinárodní konference o financování rozvoje konané v březnu 2002 v mexickém Monterrey. Cílem této konference byla dohoda ohledně nástrojů a financování MDGs. Členové OSN v rámci této konference potvrdili závazek vynaložit 0,7 procent HND na oficiální rozvojovou pomoc a 0,15 až 0,20 procent HND určených na pomoc nejméně rozvinutým zemím (UN, 2003: 14).

⁴¹ Presidency Conclusions. Barcelona European Council 15 and 16 March 2002 (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf, 20. 3. 2014).

týkající se odstranění podmíněnosti pomoci pro nejméně rozvinuté země, (4) zvýší pomoc související s obchodem, (5) podníí řešení otázky světových veřejných statků, (6) bude pokračovat ve zkoumání novátorských zdrojů financování, (7) podpoří některé reformy mezinárodních finančních systémů, (8) bude se snažit o dosažení přijatelné výše zadlužení v rámci Iniciativy⁴² na pomoc vysoce zadluženým chudým zemím.⁴³

Česká republika sice v roce 2002 ještě nebyla členem EU, ale již v tuto dobu bylo cílem postupné zapojování do systému rozvojové politiky EU. V souvislosti s členstvím České republiky v EU se tedy Barcelonský závazek vztahoval i na Českou republiku a ostatní přistupující státy, jak je uvedeno v usnesení vlády č. 302 Zásady ZRS po vstupu ČR do EU z roku 2004. V tomto dokumentu je již Barcelonský závazek explicitně zmíněn a největší pozornost je zde věnována právě finančnímu cíli. Přičemž ostatní závazky z Barcelony jsou shrnuty tak, že kromě finančních cílů by měla ČR usilovat o plnění principů koherence, koordinace a komplementarity (Příloha usnesení vlády ČR č. 302/2004).

Česká republika si nutnost navýšení zahraniční rozvojové pomoci uvědomovala již v koncepci ZRS na období 2002 – 2007 v souvislosti s vytyčeným cílem v rámci OSN, tedy věnovat 0,7 procent HNP na ODA. V tomto dokumentu je zmíněno, že Česká republika se musí přiblížit alespoň na úroveň 0,1 procent HNP, což je nejnižší úroveň ODA dárců OECD a EU (MZV ČR, 2001: 10).

---

⁴² Iniciativa na pomoc vysoce zadluženým chudým zemím (HIPS) je mezinárodní mechanismus pro odpuštění dluhu, který nejhudším zemím poskytuje zvláštní pomoc. Byla zahájena na vrcholné schůzce G7 ve francouzském Lyonu v roce 1996 na základě návrhu Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Evropská unie tuto iniciativu plně podporuje.

⁴³ Evropa. Přehledy právních předpisů EU. Převedení Monterreyského konsensu do praxe (http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r12527_cs.htm, 20. 3. 2014).

Podíl ODA/HND České republiky v letech 2001 - 2005					
Rok	2001	2002	2003	2004	2005
Podíl ODA/HND v %	0,037	0,065	0,101	0,106	0,114

Zdroj: MZV ČR⁴⁴

Následující tabulka ukazuje, že největší nárůst podílu ODA na HND proběhl z roku 2001 na rok 2002 a z roku 2002 na rok 2003. První navýšení podílu pomoci ještě Barcelonskému závazku přičítat nelze, nicméně nárůst z roku 2002 a 2003 již možná ano. Meziroční růst mezi lety 2002 a 2003 byl vůbec nejvyšší v historii české ZRS. Část nárůstu je třeba přičíst posílení koruny vůči dolaru (až o 16 procent), ale i tak z oficiálních statistik vyplývá, že nárůst byl až 69 procent (Majerová, 2012: 177-178). Nelze přesně určit, který závazek konkrétně na toto navýšení měl vliv, ale vzhledem k tomu, že jak závazek z mezinárodní úrovně (Monterreyský závazek), tak závazek z evropské úrovně (Barcelonský závazek) sledují stejný cíl, není to ani příliš podstatné. Nicméně lze z toho vyvodit, že Česká republika přihlíží jak k závazkům mezinárodním, tak k závazkům plynoucím z EU a v rámci svých možností vyvinula snahu přiblížit se ke splnění finančního cíle. To, že si Česká republika uvědomuje nutnost navýšení rozvojové pomoci v souladu s Rozvojovými cíli tisíciletí, vyplývá již z koncepce ZRS pro období 2002 – 2007 (MZV ČR, 2001: 10).

5.2 Evropský konsensus o rozvoji (2005)

Evropský konsensus je společné prohlášení o rozvoji, které přijala 20. prosince 2005 Rada Evropské unie, Evropská komise, Evropský parlament a zástupci vlád členských států EU zasedajících v Radě EU. Evropský konsensus o rozvoji stanovil společný rámec pro rozvoj a potvrdil společné závazky spojené s plněním Rozvojových cílů tisíciletí. Na základě tohoto konsensu byla přijata

⁴⁴ Dostupné na:

http://www.mzv.cz/public/3b/6e/dc/75802_14945_STATIST_DVOJLISTar07_cz_09_12.pdf, 22. 3. 2014.

řada opatření v oblasti rozvojové spolupráce na úrovni členských států i EU. Konsensus klade velký důraz na partnerství s rozvojovými zeměmi a jejich vlastní odpovědnost za proces rozvoje, ale také na větší efektivnost poskytované pomoci a na koherenci rozvojové politiky s dalšími politikami, které na rozvoj mají vliv.⁴⁵ Konsensus definuje společné zásady, cíle, principy a závazky, jimiž se EU a její členské státy na základě doplňkovosti budou řídit při provádění svých rozvojových politik.⁴⁶

V první části dokumentu je stanoven společný rámec, kterým se řídí opatření EU a druhá část dokumentu stanovuje rozvojovou politiku Evropského společenství, která by měla řídit provádění tohoto rámce na úrovni Společenství. Mezi společné cíle patří v první řadě odstraňování chudoby a plnění MDGs. Rozvojová pomoc EU podle konsensu bude podporovat chudé lidi ve všech rozvojových zemích, tedy v zemích s nízkým příjmem, ale i v zemích s příjmem průměrným. Určitá přednost bude ale dáována podpoře nejméně rozvinutých zemí a zemím s nízkými příjmy, přičemž je důležité, aby jednotlivé členské státy spolupracovaly se zeměmi a regiony, kde mají komparativní výhodu a mohou tak nejvíce přispět k boji proti chudobě. Rozvojová pomoc se má dle konsensu řídit následujícími zásadami: vlastní odpovědnost a partnerství, zevrubný politický dialog, účast občanské společnosti, rovnost mužů a žen, vypořádání se s oslabenou rolí státu, tedy podporovat opatření proti oslabování role státu. Zdůrazněna je opět zásada vlastní odpovědnosti a partnerství, kdy rozvojové země za svůj vlastní rozvoj zodpovídají především samy.⁴⁷

---

⁴⁵ MZV ČR (2013). Evropská unie.

(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/eu/index.html, 21. 3. 2014).

⁴⁶ Evropa. Přehledy právních předpisů EU (2007). Evropský konsensus o rozvoji

(http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r12544_cs.htm, 21. 3. 2014).

European Commission (2012). The European Consensus on Development. Development and Cooperation – EUROPEAID (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/european-consensus/index_en.htm, 21. 3. 2014).

⁴⁷ Evropský konsensus o rozvoji. Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie: „Evropský konsensus“

Co se týče zvýšení podpory a její kvality, tak konsensus přichází opět se závazkem o navýšení finančních zdrojů, aby mohl být naplněn cíl dosáhnout do roku 2015 úrovně 0,7 procent HND. Průběžným společným cílem je tedy dosažení 0,56 procent do roku 2010. Závěry Rady ze zasedání v květnu roku 2005 stanoví, že členské státy, které poměru ODA k HND ve výši 0,51 procent nedosáhly, zavazují se, že této hodnoty dosáhnou do roku 2010. Členské státy se zavazují, že dosáhnou do roku 2015 podílu ODA na HND ve výši 0,7 procent. Jinak je tato hranice stanovena u členských států, které přistoupily k EU po roce 2002. Ty, které do té doby nedosáhly poměru ODA k HND ve výši 0,17 procent se vynasnaží dosáhnout této hodnoty do roku 2010 a do roku 2015 se zavazují dosáhnout poměru ODA k HND ve výši 0,33 procent.⁴⁸

Evropský konsensus o rozvoji je explicitně zmíněn až v koncepci ZRS ČR na období 2010 – 2017, kde je stanoveno, že se k němu Česká republika přihlásila, a že z něho vycházejí základní principy české rozvojové spolupráce (MZV ČR, 2010: 16). Důležité je ale zmínit, že v souladu se stěžejními principy rozvojové spolupráce uvedené v Evropském konsensu probíhá v České republice transformační období systému ZRS. Návrh transformace byl schválen vládou České republiky na zasedání dne 19. září 2007 (Usnesení vlády ČR č. 1070/2007). Cílem transformace systému bylo odstranění hlavních nedostatků ZRS a zajištění sjednocení a zefektivnění dosavadního systému. Mezi hlavní nedostatky patřila roztržitost, kdy mezi rozvojovými aktivitami chyběla provázanost, která by odpovídala komplexnosti rozvojových problémů. Dále malá viditelnost a podpora ZRS a nejasná odpovědnost za koordinaci ZRS, která byla sice v kompetenci MZV, avšak systém mu neposkytoval dostatečné nástroje, když faktické pravomoci k realizaci ZRS byly ponechány na ostatních resortech. Jedním z nedostatků byla i omezená schopnost reagovat na mezinárodní závazky,

---

(2006/C 46/01) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:046:0001:0019:CS:PDF>, 21. 3. 2014)

⁴⁸ Evropský konsensus o rozvoji. Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie: „Evropský konsensus“

tedy i na Evropský konsensus o rozvoji, který klade důraz na harmonizaci. Česká republika ale nemohla efektivně harmonizovat s ostatními dárci, když pro ni bylo problém sladit i aktivity jednotlivých resortních ministerstev navzájem. Úkolem transformace bylo tedy sjednocení odpovědnosti a pravomocí v oblasti ZRS postupným převodem většiny projektů do gesce MZV, sjednocení rozpočtu na ZRS a jeho zahrnutí do rozpočtové kapitoly MZV, zachování koncepční a expertní role resortních ministerstev zřízením Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci a důsledné oddělení koncepční a implementační funkce zřízením organizační složky státu (MZV ČR, 2010: 6).⁴⁹

Česká republika tedy má snahu svým závazkům dostát a přijala řadu opatření, která přispěla k efektivnější a transparentnější realizaci rozvojové spolupráce. Na základě toho byl přijat zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci, který zakotvuje pravomoci a působnosti všech subjektů působících v ZRS. Dále byla povýšena meziresortní pracovní skupina na Radu pro zahraniční rozvojovou spolupráci a zřízena Česká rozvojová agentura, která plní implementační roli v české rozvojové spolupráci. Byl také zaveden pravidelný systém spolupráce s nevládním sektorem. Spolupráce probíhá na úrovni jednotlivých nestátních neziskových organizací, tak na úrovni Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (MZV ČR, 2010: 7).

Plnit svůj závazek se jí ale nedaří v případě navýšení ODA na HND, jak lze vidět v následující tabulce. V případě navýšení podílu ODA/HND Česká republika svůj závazek dosáhnout do roku 2010 na výši 0,17 procent nesplnila.

(2006/C 46/01) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:046:0001:0019:CS:PDF>, 21. 3. 2014)

⁴⁹ MZV ČR (2007). Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/transformace_sytemu_zahranicni.html, 22. 3. 2014).

Podíl ODA/HND České republiky v letech						
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Podíl ODA/HND v %	0,114	0,120	0,110	0,124	0,120	0,127

Zdroj: MZV ČR

Jedním z principů stanovených v Evropském konsensu o rozvoji je dále společné víceleté programování, kdy „EU je odhodlána podporovat lepší koordinaci a komplementaritu dárců tím, že bude vykonávat činnost směřující k společnému víceletému programování“⁵⁰. Česká republika v souvislosti s tímto principem podporuje iniciativu společného programování EU (EU Joint Programming), která má zefektivnit společné působení EU v partnerských zemích a je dobrovolná. Evropská komise podpořila proces společného programování v červenci 2008 a iniciativa společného programování byla podpořena závěry Rady ze dne 2. prosince 2008, podle kterých byla ustanovena Skupina na vysoké úrovni pro společné programování. Česká republika participuje na následujících iniciativách: Neurodegenerativní onemocnění, Zemědělství, potravinové zabezpečení a změna klimatu, Zdravá strava pro zdravý život a Antibiotická rezistence – Nová hrozba lidskému zdraví.⁵¹

Evropský konsensus také znovu potvrzuje závazek podporovat soudržnost rozvojové politiky. Koherence politik pro rozvoj je pro plnění MDGs v současnosti natolik stěžejní, že ji bude věnována celá jedna podkapitola. Tato podkapitola bude umístěna na konci 5. kapitoly samostatně čistě z praktických důvodů, jelikož je rozsáhlá a členěna na několik podúrovní, a proto v této části reflektována nebude. Kapitola o koherenci se zaměří na to, jak je soudržnost politik pro rozvoj reflektována v české ZRS a jak tedy Česká republika plní tento konkrétní závazek plynoucí z Evropského konsensu v praxi.

⁵⁰ Evropský konsensus o rozvoji. Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie: „Evropský konsensus“ (2006/C 46/01) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:046:0001:0019:CS:PDF>, 22. 3. 2014)

⁵¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Společné programování (<http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/spolecne-programovani>, 22. 3. 2014).

5.3 Kodex pravidel EU o dělbě práce (2007)

Dne 28. února roku 2007 bylo vytvořeno Komisí sdělení nazvané Kodex pravidel pro doplňkovost a dělbu práce v rozvojové politice (EU Code of Conduct on Complementarity and Division of Labour) ve snaze zlepšit výkonnost politiky spolupráce EU a přispět k pilíři efektivity ODA. Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu bylo 15. května roku 2007 přijato Radou, která pozměnila některé body návrhu Komise. Především přidala jedenáctou zásadu k deseti navrhovaným. Tento Kodex je dobrovolný a konečné znění zveřejněno v Úředním věstníku nebylo. Cílem tohoto Kodexu je především vyrovnat se s překrýváním pomoci dárcovských zemí a vyvažovat nerovnováhu ve smyslu, že se mnoho dárců soustředí na stejné země a stejná odvětví.⁵² Kodex tedy stanovuje principy doplňkovosti (komplementarity). Doplňkovost podle Komise znamená „optimální dělbu práce mezi různé aktéry, aby bylo dosaženo optimálního využití lidských a finančních zdrojů“.⁵³

V konečném znění Kodexu bylo tedy stanoveno celkem jedenáct zásad doplňkovosti. První princip je (1) koncentrování se na omezený počet národních sektorů. Každý donor by se v souladu s tímto principem měl soustředit na dva sektory, a to s ohledem na své komparativní výhody. Mimo tyto sektory dárci může poskytnout rozpočtovou podporu a podporu občanské společnosti, výzkumu a vzdělání. V rámci druhého principu země (2) přesměrují ostatní činnosti v rámci země, což mohou vyřešit třemi možnostmi. Mohou zůstat finančně zapojeny v sektoru na základě delegované spolupráce, přesměrují pomoc do všeobecné rozpočtové podpory nebo pomoc jednoduše ukončí. Dále by země měly v každém sektoru (3) podporovat vytvoření dohody hlavních dárců

---

⁵² Evropa. Přehledy právních předpisů EU (2011). Kodex pravidel pro doplňkovost a dělbu práce v rozvojové politice (http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r13003_cs.htm, 21. 3. 2014).

⁵³ [C]omplementarity is the optimal division of labour between various actors in order to achieve optimum use of human and financial resources“ (Commission of the European Communities (2007). EU Code of Conduct on Division of labour in Development Policy, 28. 2. 2007 (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0072:FIN:EN:PDF>, 21. 3. 2014).

a podporovat (4) vytváření dohod o delegované spolupráci. Dalším principem je (5) zajištění adekvátní dárcovské podpory v tom smyslu, že nejméně jeden dárcce s vhodnou komparativní výhodou by měl být angažován v každém sektoru, který je stěžejní pro redukci chudoby. Šestou zásadou je (6) podporovat hlavní principy efektivnosti pomoci také na regionální úrovni. Na základě sedmého principu (7) si dárcovské země stanoví omezený počet prioritních zemí na základě dialogu v rámci EU. Další princip klade důraz na (8) opomenuté země, které jsou často zároveň zeměmi křehkými (fragile states). Těmto zemím by měla poskytnuta adekvátní pozornost a pomoc. V rámci devátého principu by měla proběhnout (9) analýza schopností a komparativních výhod každé země a identifikovat tak ty oblasti, ve kterých se daná země bude více angažovat, anebo naopak oblasti, ze kterých by se daná země měla stáhnout. Poslední dva principy se zaměřují na (10) sledování pokroku v dalších aspektech doplňkovosti a na (11) posílení reforem systému pomoci. Poslední princip doplněný Radou vyžaduje politický závazek a adekvátní podporu například v podobě institucionálních změn či přesměrování finančních a lidských zdrojů.⁵⁴

Česká republika podporuje implementaci Závěrů Rady EU o komplementaritě pomoci a dělbě práce v rozvojové spolupráci EU a jak je stanoveno v Koncepci ZRS ČR na období 2010 – 2017 zapojila se do „úsilí dárcovské komunity vzájemně koordinovat svoji rozvojovou politiku, tedy harmonizovat své rozvojové aktivity teritoriálně i sektorově“. Jelikož Kodex pravidel EU o dělbě práce stanovuje velký počet doporučení a zásad pro efektivitu rozvojové spolupráce, jeho reflektování v české ZRS bude nadále rozděleno do tří částí, a to teritoriálních priorit a sektorových priorit a části věnující se delegované spolupráci a přímé rozpočtové podpoře.

---

⁵⁴ Council of the European Union (2007). EU Code of Conduct on Complementarity and Division of Labour in Development Policy, Brussel 15. května 2007 (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%209558%202007%20INIT>, 21. 3. 2014).

Na Kodex pravidel EU o dělbě práce navazují závěry Rady EU pojmenované Akční agenda EU pro Rozvojové cíle tisíciletí ze dne 24. června 2008. Akční agenda potvrzuje ucelenost přístupu k sociálním sektorům (FoRS, 2010: 10) a dále stanovuje soubor několika mezníků, které mají přispět k dosažení MDGs. Dle Agendy navýšení ODA nestačí, ale též je důležité se zaměřit na okolnosti dosažení MDGs a udržitelného rozvoje. Rada navrhuje, aby se členské státy věnovaly především následujícím oblastem: chudoba a hlad, vzdělávání, zdraví, životní prostředí a genderová rovnost a posílení postavení žen.⁵⁵ Jak je na první pohled patrné, tyto oblasti jsou pro dosažení MDGs stěžejní. Zohlednění Akční agendy EU bude provedeno v kapitole věnující se sektorovým prioritám.

5.3.1 Teritoriální priority

Česká ZRS procházela v letech 2007 až 2010 transformačním procesem, který měl za cíl sjednocení a zefektivnění roztržitého systému. Efektivita české ZRS byla ale nadále nepříznivě ovlivňována negativními prvky, které nadále přetrvávaly a se kterými se hodlá vypořádat až Koncepce ZRS na období 2010 – 2017. Mezi tyto nedostatky patřil vysoký počet programových zemí a nepřesně definované sektorové priority. Takové nedostatky měl za cíl řešit právě Kodex dělby práce EU. Teritoriální roztržitosti se věnuje sedmý princip Kodexu, který stanovuje, že v dárcovských zemích by měl být stanoven omezený počet prioritních zemí na základě dialogu v rámci EU.

V české ZRS postupné omezování seznamu prioritních zemí opravdu probíhá. V Koncepci z roku 2002 je celkem dvacet prioritních zemí⁵⁶, jejichž počet byl již v nové Koncepci snížen. Koncepce z roku 2010 dělí prioritní země

---

⁵⁵ Council of the European Union (2008). The EU as a global partner for pro-poor and pro-growth development: EU Agenda for Action on MDGs (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2011096%202008%20INIT>, 21. 3. 2014).

na země s programem a bez programu. Stanoveno je tak pět prioritních zemí s programem spolupráce tzv. programové země. Vedle Bosny a Hercegoviny, Etiopie, Moldavska a Mongolska se stal pátou programovou zemí Afghánistán, který rozšířil seznam prioritních zemí především díky hospodářské lobby na MZV. Afghánistán přitom ani kvůli bezpečnostní situaci program mít zatím nemůže. Roli programu má suplovat provinční rekonstrukční tým v Lógaru (Horký, 2011: 339). Dále Koncepce stanovuje devět prioritních zemí bez programu, pět tzv. projektových zemí a čtyři země, v nichž bude pokračovat spolupráce v jiném rozsahu a zaměření než v předchozím programovém období (MZV ČR, 2010: 12) tzv. phasing-out země nebo země s tzv. exit strategií (Horký, 2011, 339). V souladu s Kodexem ohledně stanovení omezeného počtu prioritních zemí, do roku 2015 má být spolupráce s phasing-out zeměmi ukončena (FoRS, 2012: 2). Mezi projektové země tedy patří Gruzie, Kosovo a Palestinská autonomní území, která byla doplněna Kambodžou a Srbskem. Srbsko jako země s vyšším středním příjmem měla být také zařazena do phase-out seznamu, ale vzhledem k tomu, že zde mají čeští vývozci a investoři silné zájmy, tak se tomuto seznamu vyhnula. V tomto seznamu zemí, se kterými má postupně být spolupráce ukončena, tedy zůstává Angola, Jemen, Vietnam a Zambie (Horký, 2011: 339).

Kodex dělby práce stanovuje, že výběr partnerských zemí by měl probíhat na základě uvážení komparativních výhod. Kritéria pro analýzu komparativních výhod dle Kodexu jsou, zda již dárcovská země v partnerské zemi působila a má tedy zkušenosti s touto zemí a zda jí vláda partnerské země důvěřuje. Dárcovská země by dále měla analyzovat svou technickou kvalifikaci a specializaci, objem pomoci proudící do země, schopnost vstoupit do nových politik a sektorů, schopnost reagovat rychle a předvídatě, úspěšnost pracovních metod, procedur a kvalitu lidských zdrojů. Důležitým faktorem je také, zda dokáže spolupráci

---

⁵⁶ Jednalo se o následující země: Afghánistán, Angola, Bolívie, Bosna a Hercegovina, Burkina Faso, Etiopie, Jemen, Jugoslávie, Kazachstán, Libanon, Makedonie, Mali, Mongolsko, Namibie, Nikaragua, Palestina, Salvador, Vietnam, Ukrajina, Uzbekistán.

vykonávat na základě nižších výdajů oproti jiným dárcům a to s uspokojivou úrovní kvality (European Commission, 2009: 10).

Česká republika výběr teritoriálních priorit činila na základě čtyř okruhů kritérií, a to (1) na základě dvoustranných a rozvojových vztahů, (2) potřebnosti rozvojové spolupráce na straně partnerské země, (3) na základě připravenosti země pomoc přijímat a (4) s ohledem na dělbu práce s ostatními aktéry. Především první a poslední kritérium je sepsáno v souladu s Kodexem dělby práce, nejvíce pak čtvrté.

První kritérium se shoduje s jedním z kritérií pro určení komparativní výhod dle Kodexu. Je tedy v souladu, ale o přímou návaznost na Kodex hovořit nelze, jelikož podobné kritérium je již stanoveno v Koncepti z roku 2002. V této Koncepti se při výběru partnerských zemích přihlíželo k zahraničně-politickým vztahům přijímající země k České republice, k historickým a obchodním vazbám a jejich perspektivě. Čtvrté kritérium, které zohledňuje dělbu práce s ostatními dárci, je Kodexem též jasně v souladu, ale opět kritérium koordinace s aktivitami ostatních dárcovských zemí a mezinárodních organizací je již stanoveno v Koncepti z roku 2002, proto nelze říci, že by tato kritéria byla inspirována až Kodexem dělby práce. Ovšem v rámci čtvrtého kritéria je stanoveno, že Česká republika přihlíží k objemu pomoci s pomocí ukazatele poměru ODA na hlavu, což je analytický nástroj pro určení komparativní výhody dle Kodexu. V tomto ohledu inspirace Kodexem proběhnout mohla. Nelze tedy tvrdit, že by se Koncepte z roku 2010 výrazněji změnila kvůli zásadám stanovených v Kodexu, nicméně jistě k nim přihlíží a je tvořena tak, aby s těmito zásadami byla harmonizovaná.

Česká republika se zavázala, že „bude usilovat o přiměřenou geografickou vyváženost a efektivnost rozvojové spolupráce EU, a to zejména v rámci konzultací mezi členskými státy a Evropskou komisí o využití jednotlivých rozvojových nástrojů“ (MZV ČR, 2010: 21). Seznam prioritních zemí České

republiky čítá dle Koncepce na období 2010 - 2017 čtrnáct prioritních zemí, což je stále vysoký počet především vzhledem k objemu pomoci. Česká ZRS tedy nadále zůstává teritoriálně roztržštěná (Horký, 2011: 339), ale lze konstatovat, že teritoriální roztržštěnost novými geografickými i sektorovými prioritami byla s novou koncepcí alespoň omezena.

Česká republika, jak je řečeno v Konceptci z roku 2010, se „snaží v rámci svých kapacitních možností výrazně profilovat ve vybraných prioritních zemích a sektorech a přispívat ke koordinaci dárců v daných zemích a harmonizaci aktivit dárcovské komunity s rozhodnutími partnerských vlád“ (MZV ČR, 2010: 12). Koordinace donorů a spolupráce s EU lze sledovat v rámci programů spolupráce na programové období do roku 2017 s následujícími programovými zeměmi: Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko.

Všech těchto pět prioritních zemí lze charakterizovat početnou dárcovskou komunitou a angažují se zde jak bilaterální tak multilaterální dárci. Koordinace dárcovských komunit je v těchto prioritních zemích různě pokročilá. Například v Etiopii koordinace začala již v roce 2001 ustavením Skupiny pro rozvojovou spolupráci (Development Assistance Group – DAG), která má na starost koordinaci aktivit donorů v zemi v souladu s principy Pařížské deklarace o efektivnosti pomoci (MZV ČR, 2012: 4). V Bosně a Hercegovině koordinace neformálně začala v roce 2005, kdy bylo založeno Donor Coordination Forum (DCF). V případě Mongolska a Moldavska se koordinace a spolupráce mezi dárci rozvíjí až v roce 2010. V Moldavsku tento rok vláda schválila nařízení, které stanovuje institucionální rámec a mechanismy pro koordinaci zahraniční pomoci. Resortní ministři byli dále prostřednictvím tohoto nařízení vyzváni k ustanovení sektorových výborů v oblasti zahraniční pomoci (MZV ČR, 2011a: 5). V Mongolsku si zase koordinaci na starost vzala Světová banka, která hraje hlavní roli v udržování dialogu s mongolskou vládou, který probíhá formou technických setkání (MZV ČR, 2011b: 4). V Afghánistánu koordinace donorů probíhá pod vedením Ministerstva financí Islámské republiky Afghánistán, které

svolává dvakrát do měsíce pracovní jednání, kde se řeší aktuální problémy spojené s realizací rozvojových aktivit (MZV ČR, 2013a: 5).

Česká republika ke koordinaci dárců v prioritních zemích přispívá především svou aktivní účastí na setkáních, která řeší efektivnost pomoci a spolupráci dárců. V Bosně a Hercegovině je Česká republika členem DCF a také usiluje o přímou koordinaci a spolupráci se strategickými partnery SIDA a USAID. Též se zapojuje do koordinace donorů prostřednictvím Ředitelství pro evropskou integraci. Tento orgán působí přímo pod Radou ministrů Bosny a Hercegoviny a koordinuje aktivity dárců ze zemí EU (MZV ČR, 2011: 4). V Afghánistánu se zastupitelský úřad ČR v Kábulu účastní všech setkání týkajících se rozvojových aktivit pořádaných ať už Ministerstvem financí Afghánistánu, tak i setkání vedoucích jednotlivých misí, které vede Asistenční mise OSN v Afghánistánu, nebo pravidelných koordinačních pracovních skupin pro rozvojovou spolupráci organizovaných EU (MZV ČR, 2013a: 5–6). V případě Etiopie má Česká republika též snahu o zvýšení efektivnosti pomoci prostřednictvím koordinace. Na základě toho usilovala o pozorovatelský status v DAG. Ten v roce 2011 obdržela v pracovních skupinách DAG pro vzdělání, vodu a ekonomický rozvoj venkova a potravinovou bezpečnost. Česká republika nyní usiluje o plné členství v DAG (MZV ČR, 2012: 5).

Snaha České republiky přispívat ke koordinaci dárců v partnerských zemích je viditelná nejvíce v případě Mongolska a Moldavska. V návaznosti na Kodex EU o dělbě práce v rozvojové spolupráci byly přijaty 17. listopadu 2009 Závěry Rady EU o operačním rámci pro efektivitu rozvojové pomoci. V těchto Závěrech se Česká republika, ve výše jmenovaných zemích, přihlásila k roli tzv. zastupujícího koordinátora EU (supporting facilitator) (Council of the EU, 2011: 25). Mimo to se zastupitelský úřad České republiky v Mongolsku a Česká rozvojová agentura hodlají zapojit do činnosti pracovních skupin zabývajících se životním prostředím, energetikou a soukromým sektorem a to kvůli efektivnějšímu zacílení rozvojové spolupráce (MZV ČR, 2011b: 4). Dále v

případě Moldavska Česká republika v rámci koordinace pomoci aktivně spolupracuje s řadou mezinárodních organizací (UNICEF, UNDP, ILO), bilaterálních agentur rozvojové spolupráce (ADA, SDC) a také s Moldavskem na resortní úrovni (MZV ČR, 2011a: 6). Lze tedy pozorovat, že se Česká republika na koordinaci dárců podílí a tento závazek plynoucí z EU se snaží aktivně naplňovat nejen politickými prohlášeními, ale také v praxi.

5.3.2 Sektorové priority

Dle první zásady Kodexu členské země EU mají zaměřit svou činnost na omezený počet národních odvětví neboli sektorů, a to na základě svých komparativních výhod. Česká republika se na sektory, v nichž má komparativní výhodu, soustředí již ve svých programech ZRS v Koncepti z roku 2002. Za takové obory považuje především zdravotnictví, vzdělávání, energetiku a vybrané oblasti strojírenství a životního prostředí (MZV ČR, 2001: 4).

Změna oproti této Koncepti pro roky 2010 – 2017 proběhla v tom, že sektorové priority byly rozděleny na základní prioritní sektory a průřezové principy. Koncepte z roku 2010 stanovuje, že nové sektorové priority „zohledňují proces dělby práce s ostatními dárci“. Sektory byly nadále vybírány na základě toho, aby měly co největší vzájemnou návaznost a byl tak zajištěn synergický multiplikační efekt (MZV ČR, 2010: 16). Prioritní sektory tedy jsou: životní prostředí, zemědělství, sociální rozvoj (včetně vzdělávání, sociálních a zdravotnických služeb), ekonomický rozvoj (včetně energetiky) a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace. Průřezové principy jsou řádná (demokratická) správa věcí veřejných, šetrnost k životnímu prostředí a klimatu a dodržování základních lidských, ekonomických, sociálních a pracovních práv příjemců včetně rovnosti mužů a žen (MZV ČR, 2010: 13–15).

Dle Kodexu dělby práce by se ale každá členská země měla soustředit na dvě ústřední oblasti v partnerské zemi na základě svých komparativních výhod.

Přitom Česká republika má pět základních sektorových priorit, které navíc ve výsledku byly rozpracovány podle metodiky OECD na jedenáct dílčích. Česká republika se tak v současnosti v některých partnerských zemích soustředí až na šest dílčích sektorů⁵⁷, což Kodexu dělby práce zrovna neodpovídá. Nové rozdělení sektorových priorit tedy sice možná zohledňuje komparativní výhody České republiky, ale takto vysoký počet prioritních oblastí k efektivnějším projektům nepovede.⁵⁸ Pro Českou republiku se ovšem zdá být více důležité „zachování statu quo a dobré vztahy s doposud zúčastněnými aktéry, včetně soukromého a nevládního sektoru, (...) než efektivita české rozvojové spolupráce (Horký, 2009: 345). Dle Horkého je dokonce sektorová specializace české rozvojové spolupráce na základě komparativních výhod pouze zdánlivá (Horký, 2011: 339).

Ovšem co se týče sektorových aktivit lze vidět, že se značně překrývají s oblastmi, které Rada EU navrhuje v rámci Akční agendy EU pro MDGs. Jednalo se o oblasti chudoby a hladu, vzdělávání, zdraví, životního prostředí a genderové rovnosti a posílení postavení žen.⁵⁹

5.3.3 Delegovaná spolupráce a přímá rozpočtová podpora

Dle druhého až čtvrtého principu Kodexu by dárcovské země měly přeměřovat ostatní činnosti v rámci země v jiných než ústředních odvětvích. Pokud jde o oblasti pomoci, které jsou v ústředních odvětvích, dárci mohou zůstat finančně zapojeny v sektoru na základě delegované spolupráce nebo mohou přeměřovat pomoc do všeobecné rozpočtové podpory či pomoc ukončit. Dále by země měly v každém sektoru podporovat vytvoření dohody hlavních dárců,

---

⁵⁷ Je tomu tak v případě Bosny a Hercegoviny a Mongolska. Viz. Programy rozvojové spolupráce jednotlivých zemí.

⁵⁸ FoRS. Jaké jsou prioritní země a sektory ZRS ČR (http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/ceska-politika/jake-jsou-prioritni-zeme-a-sektory-zrs-cr/#.Uy7_Oah5NK0, 23. 3. 2014).

⁵⁹ Council of the European Union (2008). The EU as a global partner for pro-poor and pro-growth development: EU Agenda for Action on MDGs (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2011096%202008%20INIT>, 23. 3. 2014).

kteří zodpovídají za koordinaci dárců v odvětví a podporovat vytváření dohod o delegované spolupráci.⁶⁰

Koncepce na období 2010 – 2017 obsahuje dva odstavce věnované přímé rozpočtové podpoře a delegované spolupráci⁶¹, které jsou v rozporu s těmito závazky. Co se týče přímé rozpočtové podpory, tak „Česká republika upřednostňuje jiné formy pomoci, které považuje vzhledem ke své pozici menšího dárce za efektivnější a přínosnější“ a „zároveň chce realizovat rozvojovou spolupráci také vlastními realizátory“. K delegované spolupráci se Česká republika v současnosti obdobně jako k rozpočtové podpoře a upřednostňuje jiné formy rozvojové pomoci (MZV ČR, 2010: 21).

Česká republika tedy obou nástrojů, které jsou doporučovány Kodexem, v Koncepci ZRS na období 2010 – 2017 nedbá a u obou nástrojů argumentuje tím, že má vůli zapojit vlastní realizátory do bilaterální a unijní spolupráce. Delegovaná spolupráce ale přitom reciproční charakter zapojení českých subjektů nevyklučuje. Koncepce se také přednostně hlásí k technické spolupráci, čímž se snaží vyhnout výtce ohledně vázanosti pomoci. Mimo to v Koncepci zůstává zachováno mikrofinancování, i když rostou pochyby o jeho účinnosti ve snižování chudoby (Horký, 2011: 339).

5.4 Agenda pro změnu (2012)

Agenda pro změnu (Agenda for Change) byla nejprve prezentována Komisí 13. října 2011 v reakci na měnící se potřeby rozvojových zemí a celkový globální kontext. Dokument byl poté projednáván na zasedání Rady ve složení pro zahraniční věci konané v Bruselu dne 14. května 2012 a s ohledem na závěry

⁶⁰ Evropa. Přehledy právních předpisů EU. Kodex pravidel pro doplňkovost a dělbu práce v rozvojové politice (http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r13003_cs.htm, 31. 3. 2014).

⁶¹ Delegovaná spolupráce je forma pomoci, která počítá s převedením výkonu rozvojové spolupráce v dané partnerské zemi na jiného dárce, který zde má lepší předpoklady pro efektivnější rozvojové působení.

z tohoto zasedání byl poté přijat 23. října 2012 na základě usnesení Evropského parlamentu a zveřejněn v Úředním věstníku EU. Agenda v úvodu doporučuje, že je třeba se v rozvojové spolupráci soustředit na podporu lidských práv, demokracie a dalších základních aspektů řádné správy věci veřejných, udržitelného růstu podporujícího začlenění a lidský rozvoj a dále se zaměřit na diferenciovaná rozvojová partnerství, koordinovanou akci EU a lepší koherenci mezi politikami EU. Agenda doporučuje změny v souladu se zastřešujícím cílem vymýcení chudoby. Závazky týkající se financování rozvoje, účinnosti rozvojové pomoci a plnění Rozvojových cílů tisíciletí zůstávají neměnné.⁶²

Agenda je inovativní tím, že se zaměřuje mimo jiné na rozpočtovou podporu, kombinaci dotací a půjček a podporu soukromého sektoru.⁶³ Při realizaci rozvojové pomoci EU má být více uplatňován diferencovaný přístup k partnerským zemím, k čemuž se Parlament vyjádřil souhlasně, ale s dodatkem, že je třeba, aby Komise projednala se zeměmi se středním příjmem plán postupného snižování ODA a začala je zapojovat do třístranné spolupráce⁶⁴.

Důležitá jsou především doporučení v rámci koordinované akce EU. Agenda přiznává, že ačkoliv EU vyvíjí úsilí koordinovat a harmonizovat rozvojovou pomoc EU, přetrvává značná míra roztržičnosti a rozdrobenosti a dokonce roste. To by se mělo řešit společným plánováním rozvojové spolupráce EU a členských států. EU vyzývá k vytváření společných víceletých programových dokumentů, které by stanovovaly dělbu práce podle odvětví a finanční přiděly pro každé odvětví a dárce. Dále by EU a členské státy měly využívat modalit pomoci, konkrétně rozpočtové podpory, svěřeneckých fondů EU a delegované pravomoci. Komise také v dokumentu vyzývá členské státy, aby

---

⁶² Evropská komise (2011). Zvýšení dopadu rozvojové politiky EU: Agenda pro změnu přijato v Bruselu dne 13. 10. 2011 (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/documents/agenda_for_change_en.pdf, 22. 3. 2014).

⁶³ Evropský parlament (2012). Agenda pro změnu: budoucnost rozvojové politiky EU. Usnesení ze dne 23. října 2012 (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2012-0386+0+DOC+PDF+V0//CS>, 22. 3. 2014).

⁶⁴ Třístranná spolupráce zahrnuje vždy jednoho dárce ze Severu, jednu rozvíjející se zemi a jednu zemi rozvojovou.

v souladu s Kodexem chování EU pro dělbu práce zajistily koordinovaný přístup, včetně mechanismu koordinace dělby práce mezi zeměmi. V rámci EU by měl být vytvořen společný rámec pro měření a sdělování výsledků rozvojové politiky a komplexní přístup k vnitrostátní a vzájemné odpovědnosti a transparentnosti.

Priority Agendy pro změnu se odrazily i v nové strategii o budoucnosti rozpočtové podpory EU, jejíž přípravy se Česká republika aktivně účastnila a podpořila změny. Tyto změny mají vést především ke zlepšení finančního managementu, makroekonomické stability a růstu a k boji proti korupci.⁶⁵

Vzhledem k tomu, že Agenda pro změnu byla přijata v roce 2012, tak v koncepci ZRS České republiky na období 2010-2017 být zakotvena ještě nemůže. Nicméně dokument Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013 – 2017 již Agendu reflektuje. Česká republika tedy přístup popsáný v tomto dokumentu podporuje, ale s drobnými výhradami. Zdrženlivě se staví k využívání přímé rozpočtové podpory EU a spíše se přiklání z hlediska forem pomoci v rámci EU na technickou asistenci a další modalitty, které umožňují spolupráci na místní úrovni (MZV ČR, 2013: 24).

Dílním cílem, kterého chce Česká republika v návaznosti na Agendu pro změnu dosáhnout, je především promítnutí zájmů a priorit České republiky do rozvojové spolupráce a humanitární pomoci EU, čehož má být dosaženo prosazováním tohoto záměru v rámci formulování rozvojové politiky a prostřednictvím dalších relevantních politik EU. To si vyžaduje zejména aktivní působení českých zástupců v rámci příslušných pracovních skupin a jednání Rady EU (MZV ČR, 2013: 24). V souladu s prioritami Agendy má být již také připravován finanční rámec⁶⁶ EU na léta 2014 – 2020, do kterého Česká republika hodlá promítnout vlastní rozvojové priority z hlediska geografického i

---

⁶⁵ MZV ČR (2013). Evropská unie, (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/eu/index.html, 22. 3. 2014).

⁶⁶ Víceletý finanční rámec (VFR) stanoví maximální roční částky, které může EU v průběhu nejméně 5 let vynaložit na oblasti politiky. Nadcházející VFR pokrývá období sedmi let.

tematického. Mezi další opatření, která hodlá Česká republika prosazovat, patří podpora priorit EU, které jsou v souladu se zájmy České republiky a usilovat o zohlednění zkušeností z období hospodářské a politické transformace členských zemí, které přistoupily do EU v poslední dekádě. Cílem je také promítnout priority ZRS České republiky do podoby konkrétních programů spolupráce EU s partnerskými zeměmi (MZV ČR, 2013: 24). Strategie se tak spíše vyjadřuje k prosazování vlastních priorit české ZRS směrem k EU, než k prosazování principů Akční agendy směrem do rozvojové spolupráce České republiky.

5.5 Koherence politik pro rozvoj v rámci Evropské unie

Následující kapitola navazuje na závazky plynoucí z dokumentu Evropský konsensus o rozvoji z roku 2005, což je základní dokument EU pro oblast rozvojové spolupráce. Česká republika se k tomuto dokumentu přihlásila, což je explicitně vyjádřeno i v Koncepti ZRS pro období 2010-2017, kde stanovuje, že na koherenci politik pro rozvoj bude klást důraz v souladu s principy EU, jelikož ji pokládá za významný předpoklad pro naplnění MDGs. První část kapitoly představí, co je myšleno pod pojmem koherence politik pro rozvoj, kde je tento koncept zakotven a jak probíhá zajištění koherence. Druhá část kapitoly se bude věnovat tomu, co konkrétně Česká republika pro koherenci politik činí v praxi.

Miléniové cíle představují nejkomplexnější snahu mezinárodního společenství o snížení chudoby. Osmý cíl vytvoření Globálního partnerství pro rozvoj představuje závazek, který je nutné plnit i na půdě zemí bohatého Severu. Nesoudržnost rozvojové politiky a dalších tzv. nerozvojových politik, v zemích Jihu narůstá. Za tuto situaci jsou zodpovědné i státy Severu. A jelikož vyspělé země mají větší moc a kapacity, existuje shoda, že je třeba, aby iniciativa ohledně koherence politik pro rozvoj (Policy Coherence for Development) vycházela ze Severu. Takto se dostala tématika koherence politik i na půdu mezinárodních organizací jako jsou OECD, Světová banka, ale především EU. Koherence politik pro rozvoj se tak stává díky kompaktnějšímu přístupu k rozvoji v dnešní době

hlavní nástrojem k řešení systémových příčin globální chudoby, a tím také k dosažení Miléniových cílů (Glopolis, 2006: 3).

U zrodu koncepce koherence politik pro rozvoj stojí DAC/OECD, na jejíž půdě proběhla první oficiální diskuze ohledně koherence politik pro rozvoj, a to na zasedání vysoké úrovně DAC v prosinci 1991. Na této schůzi se DAC soustředil na téma, jak různé nerozvojové politiky mohou zvýšit efektivitu zahraniční spolupráce (Carbone, 2008: 329). Koherence tedy znamená, že na rozvojové země mohou mít kromě rozvojové pomoci významný dopad i ostatní politiky vyspělých zemí, jako je například obchodní politika, zemědělská⁶⁷ či migrační politika, ale i environmentální politika, politika vázané pomoci nebo politika přímých zahraničních investic. Účelem koherence je tedy eliminovat negativní dopady těchto politik. Žádoucí je ale především tyto politiky přímo sladit s cíli rozvojové spolupráce (Kaplan, 2005: 7–8). Koherence politik pro rozvoj se stále více jeví jako zásadní pro maximalizaci úsilí EU v oblasti rozvoje, ale také jako dobrý nástroj pro efektivnější využívání fondů oficiální rozvojové pomoci (Glopolis, 2012: 3).

V rámci podpory rozvojových cílů tisíciletí je tedy v EU kladen důraz na koherenci politik pro rozvoj. Bylo dosaženo shody, že pouze rozvojová pomoc nestačí, ale je nutná spolupráce mezi rozvojovými a nerozvojovými politikami (Carbone, 2008: 324). Princip koherence je zakotven postupně v zakládajících smlouvách EU. V Maastrichtské smlouvě o Evropské unii je v článku 130v stanoveno, že „Společenství přihlédně k cílům [...] při uskutečňování politik, které by mohly mít vliv na rozvojové země“ (čl. 130v Smlouvy o Evropské unii). Dále v dokumentu Evropský konsensus o rozvoji z roku 2005. V tomto dokumentu je stanoveno, že „[r]ozvojové cíle představují cíle samy o sobě“, a že „[r]ozvojová spolupráce představuje jeden významný prvek v širší škále vnějších opatření, jež jsou všechna důležitá a měla by být koherentní, navzájem se

podporovat a neměla by být navzájem podřízená a nadřizená“ (čl. 58 Evropského konsensu o rozvoji). Jinými slovy je zde řečeno, že samotná rozvojová pomoc a spolupráce nestačí k naplnění potřeb rozvojových zemí. Z tohoto důvodu byla v tomto dokumentu koherence politik pro rozvoj označena za klíčovou koncepci pro odstranění chudoby a pro naplnění rozvojových cílů tisíciletí.

Evropský konsensus o rozvoji posiluje Smlouva o fungování Evropské unie z roku 2008 (Lisabonská smlouva), která stanovuje v článku 208 v kapitole o rozvojové spolupráci, že „[p]olitika rozvojové spolupráce Unie a politika, kterou v této oblasti vedou členské státy, se navzájem doplňují a posilují“ a také, že „Unie přihlíží k cílům rozvojové spolupráce při provádění politik, které by mohly mít vliv na rozvojové země“ (čl. 208 Smlouvy o fungování Evropské unie). Zaměření na koherenci politik pro rozvoj dále potvrzuje sdělení Komise s názvem Zvýšení dopadu rozvojové politiky EU: Agenda pro změnu ze dne 13. října 2011. Agenda pro změnu zdůrazňuje význačnost programu soudržnosti politik v zájmu rozvoje a vybízí k posílení koordinovaného přístupu k bezpečnosti a chudobě. Je zde také zmíněn vztah mezi bezpečností a rozvojem, v jehož rámci by EU měla posílit politiky, kapacity a činnosti rozvojových zemí v oblasti migrace a mobility (Agenda pro změnu, 2011: 12).

Snahy o větší koherenci politik závisí na různých institucích EU (Evropská komise, Rada ministrů, Evropský parlament), ale také na jasném a pevném politickém rozhodnutí v členských státech. Co se týče role a potenciálu evropských institucí, také velmi záleží na tom, jaké má daná instituce kompetence při formování jednotlivých politik. Řada politik spadá do kompetencí výlučných pro EU jako například společná obchodní politika. Takovéto politiky jsou potom zcela v kompetenci EU a staly se tak výhradní doménou EU. Řada politik v EU nicméně zůstává v národní kompetenci členských zemí. V kompetenci členských států například zůstává sociální a

---

⁶⁷ Například nemá příliš smysl poskytovat rozvojovou pomoc na podporu venkovských oblastí, když je toto úsilí převáženo negativními dopady zemědělských dotací a ochranných opatření ve vyspělých

kulturní politika. Řada politik se dále řadí do kategorie sdílených kompetencí (politika zemědělství, životní prostředí, společná politika v oblasti rozvojové spolupráce⁶⁸). U sdílených kompetencí členské státy souhlasily s odevzdáním části svých suverénních kompetencí EU (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 17).

V takovémto případě potom podpora koherence politik závisí na rozhodnutí v členských státech a na aktivním zapojení politických činitelů do monitorování a řešení napětí a dilemat, která jsou typická pro proces posilování koherence politik. I když se mnoho členských států ve svých vnitrostátních strategiích výslovně koncepčně zavázalo ke koherenci politik pro rozvoj, upravilo příslušné právní rámce a zavedlo institucionální či administrativní mechanismy pro posílení koherence, stále zde vzniká řada rizik. Politická rozhodnutí týkající se problematiky koherence by měla být formována na základě pohledu přímo dotčených subjektů, tedy vlád a společností rozvojových zemí. Důležitý je totiž především zamýšlený i nezamýšlený dopad evropských politik na rozvojové země. Bohužel řada subjektů odpovídajících za tvorbu a provádění politik, ať už se jedná o členské státy nebo evropské orgány, se potýká s jasností a rozsahem pojmu koherence politik (Glopolis, 2012: 3–4).

Snaha o zajištění koherence politik tedy probíhá jak na úrovni evropských institucí, tak na úrovni členských států. Koordinovat aktivity různých aktérů není jednoduché. Obecně lze říci, že co se týče evropských institucí, tak se koherence politik uplatňuje lépe na úrovni Komise, nežli na úrovni Rady EU. To je dáno především systémem rozhodování. Na půdě Komise je rozhodováno jednotně, jako jeden centrální orgán a zohledněny jsou tak všechny zájmy. Kdežto na úrovni Rady je dosažení kompromisu problematičtější, jelikož se zde snaží prosadit své zájmy jednotlivé země (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 18).

---

zemích (Kaplan, 2005: 8).

⁶⁸ Krutílek, Ondřej. Změny po Lisabonské smlouvě. Euroskop (<https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>, 19. 3. 2014).

V roce 2005 Rada identifikovala dvanáct politických oblastí, které měly zajistit urychlený pokrok v plnění miléniových cílů, a které se tak měly stát předmětem zájmu EU. Jde o politiky v oblasti obchodu, životního prostředí, změny klimatu, bezpečnosti, zemědělství, rybolovu, sociální politiky, zaměstnanosti, migrace, výzkumu, informačních technologií, dopravy a energetiky⁶⁹. Na základě těchto závěrů Rady byl ve spolupráci s Komisí vytvořen v roce 2006 pracovní program⁷⁰. Cílem tohoto programu bylo zajištění uvedení těchto návrhů v oblasti koherence politik pro rozvoj do praxe. Dále byl stanoven požadavek, aby Evropská komise vydávala každé dva roky zprávu, která zhodnocuje pokrok v oblasti koherence politik (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 18). První hodnocení bylo vydáno v roce 2007 a naposledy v roce 2013.

V roce 2009 změnila Rada zmíněných dvanáct politických oblastí na těchto pět tematických oblastí, které tvoří globální výzvu pro koherenci politik a ve kterých se chce EU angažovat aktivněji. Je to oblast obchodu a financí, potravinové bezpečnosti, změny klimatu, migrace a bezpečnosti (European Report on Development, 2013: 52). V návaznosti na to v roce 2010 Komise prezentovala nový pracovní program (Policy Coherence for Development Work Programme 2010-2013), který byl již strukturovaný podle těchto pěti prioritních oblastí.

Tento pracovní program představuje průvodce úsilím Komise a nabízí inspiraci pro členské státy a jejich úsilí v oblasti koherence politik⁷¹. Program stanovuje konkrétní cíle a indikátory, které umožňují hodnotit naplňování evropského závazku ke koherenci politik. Pracovní program dále reprezentuje důležitý krok k posílení dialogu s rozvojovými zeměmi na téma koherence

---

⁶⁹ European Commission (2013). Development and Cooperation – EUROPEAID. Policy Coherence for Development [aktualizováno 4. 11. 2013] (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/policy-coherence/index_en.htm, 16. 3. 2014).

⁷⁰ Policy Coherence for Development. Work Programme 2006-2007, Commission staff working paper (http://doku.cac.at/coherence_work_programme_2006_07.doc, 16. 3. 2014).

⁷¹ European Commission (2013). Development and Cooperation – EUROPEAID. Policy Coherence for Development [aktualizováno 4. 11. 2013] (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/policy-coherence/index_en.htm, 16. 3. 2014).

politik. Program se řídí jako předešlé dokumenty hlavními pěti globálními výzvami, které jsou úzce navázané na miléniové cíle. Potravinová bezpečnost i obchod jsou v agendě miléniových cílů explicitně zmíněny. Stejně tak boj proti změnám klimatu, migrační a bezpečnostní politika mají dopady na pokrok při plnění těchto cílů (Policy Coherence for Development Work Programme, 2010: 4–5).

Bez podpory členských států by pokrok v oblasti koherence politik pro rozvoj proběhnout nemohl. Velmi důležité jsou v tomto směru vnitrostátní závazky a mechanismy v rámci vnitrostátních programů rozvojové spolupráce (Glopolis, 2012: 10). Mezi členskými zeměmi takto existují velké rozdíly v oblasti posilování koherence politik s rozvojovými cíli. I když určitého pokroku dosaženo bylo jak u mnoha členských zemí, tak i na úrovni EU, v mnoha případech se potvrzuje, že uvedení různých prohlášení do praxe je leckdy velmi obtížné. V řadě případů tak zůstává pouze u slov. Velice proto záleží na jednotlivých členských státech a specifických podmínkách jak v oblasti politické vůle, veřejné podpory a stanovení jasných cílů a priorit, tak v oblasti koordinačních mechanismů při tvorbě a implementaci resortních politik, v oblasti monitoringu, analýzy a hodnocení vlivů evropských politik na rozvojové země (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 22). Následující část se bude věnovat tomu, co konkrétně pro koherenci politik pro rozvoj činí Česká republika a jak plní tento závazek plynoucí z EU.

5.5.1 Co dělá Česká republika pro koherenci politik pro rozvoj?

To jak úspěšně státy implementují koherenci politik pro rozvoj, lze pozorovat na souboru určitých faktorů nebo spíše institucionálních mechanismů. Tyto institucionální mechanismy, které mají prosazovat koherenci politik, byly stanoveny v metodice OECD (Analytical Framework: Institutional mechanisms to

promote PCD⁷²). Tímto analytickým rámcem se inspirovaly studie, které budu k analýze využívat. Tyto studie byly vypracovány Pražským institutem pro globální politiku (Glopolis). Následující analýza se tímto rámcem bude tedy též inspirovat, nicméně s drobnými úpravami, jelikož ani studie Glopolisu metodiku OECD nedodrží zcela striktně. Navíc se základní oblasti v těchto studiích mírně liší, proto jsem musela body analýzy lehce pozměnit, což by ji ale nemělo negativně ovlivnit. V práci jsem se přiklonila k bodům analýzy Glopolisu, jelikož se koherenci politik pro rozvoj v České republice věnuje již dlouhodobě a dle Glopolisu daná metodika umožňuje rozlišit různé přednosti mechanismů koherence politik a odhaluje také různé časové horizonty.

Metodika OECD počítá s osmi základními oblastmi, a to týkající se (1) institucionální struktury, (2) politických závazků, (3) strategie politik, (4) konzultace se zainteresovanými subjekty, (5) analytických kapacit, (6) koordinace politik, (7) administrativní kultury a (8) monitoringu a odpovědnosti. Analýza tento rámec tedy nebude kopírovat zcela přesně, ale některé body budou zachovány. Pozornost bude soustředěna především na politické dokumenty, které lze zařadit do oblasti strategie politik. Dále na institucionální strukturu, koordinační a konzultační mechanismy a administrativní kulturu.

5.5.1.1 Politické a koncepční dokumenty

V tomto bodě je nutné se zaměřit na to, zda vláda či jiné instituce mají jasně definovaný politický rámec, který by zabezpečoval implementaci rozvojových závazků a zajišťoval tak snahu o vymýcení chudoby a podporu pro větší soudržnost politik pro rozvoj. V tomto ohledu Česká republika udělala značný pokrok. V roce 2006 koherence politik byla zakotvena pouze v jednom dokumentu, a to v Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu do České republiky do Evropské unie. V tomto dokumentu je explicitně řečeno, že Česká

---

⁷² OECD (2004): Institutional Approaches to Policy Coherence for Development OECD Policy Workshop. Room Document 7, 18-19 May 2004 (<http://www.oecd.org/development/pcd/31659769.pdf>, 17. 3. 2014).

republika „při provádění dalších politik, které mohou ovlivnit partnerské země“ jedná „[v] souladu s mezinárodním principem koherence politik pro rozvoj“ (Příloha usnesení vlády ČR č. 302/2004).

Po zasedání Rady pro ZRS 8. prosince 2009 na základě doporučení různých aktérů došlo ze strany Ministerstva zahraničních věcí (dále MZV) ke konkrétnímu posunu v oblasti zahrnutí konceptu koherence politik pro rozvoj a konkrétních kroků jeho realizace do nové koncepce ZRS na léta 2010-2017 (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 25). Nová koncepce stanovuje, že Česká republika bude „klást důraz na tzv. koherenci politik pro rozvoj [...], kterou pokládá za významný předpoklad pro naplnění Rozvojových cílů tisíciletí“, a že bude dbát na to, aby „vnější dopady jednotlivých resortních politik nepodkopávaly záměry a cíle politiky rozvojové“ (Koncepce ZRS ČR na období 2010-2017).

Myšlenka koherence politik se ještě dále explicitně objevuje v dokumentu Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013-2017. V tomto dokumentu je koherenci politik přiznán zvláštní význam, jelikož „[p]osilování rozvojových politik prostřednictvím politických kroků v ostatních oblastech, které mají vliv na výsledky rozvoje, je v novém globálním prostředí důležitější než kdykoliv předtím“. Česká republika tedy bude nadále usilovat, aby dopady jednotlivých resortních politik neoslabovaly naplňování cílů rozvojové politiky. „Důraz na uplatnění koherence politik musí být součástí všech multilaterálních procesů, které se dotýkají rozvoje“ (Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013 - 2017). Mimo to se objevila myšlenka koherence ještě v dokumentu z roku 2009, a to Statut Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci.

Jak je vidět, Česká republika koherenci politik formálně převzala do vládních dokumentů upravujících oblast rozvojové spolupráce a myšlenka koherence se tak objevuje explicitně již ve čtyřech vládních dokumentech.

5.5.1.2 Institucionální struktura a koordinace politik

Za obecnou koherenci finálních rozhodnutí zodpovídá vždy příslušný resort, kterému byly v této oblasti svěřeny kompetence dle Kompetenčního zákona⁷³ (př. pravomoci v oblasti rozvojové politiky má MZV, v oblasti obchodní politiky Ministerstvo průmyslu a obchodu). Řada těchto kompetencí byla z důvodu vstupu do EU přesunuta z národní do evropské kompetence. V institucionální struktuře České republiky představuje hlavní koordinační orgán Úřad vlády, a to v oblasti tvorby vnitrostátních i unijních politik. Dle studie z roku 2012 nicméně potenciál Úřadu vlády pro koherenci politik zůstává značně nevyužit (Glopolis, 2012: 14).

Nejvíce nadějný mechanismus pro posílení koherence politik pro rozvoj tak představuje Rada pro zahraniční rozvojovou pomoc (dále Rada pro ZRS), která byla ustanovena v roce 2008. Do té doby se problematikou koherence v rámci MZV zabýval Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (ORS), který měl na starosti koordinaci rozvojových aktivit Ministerstva průmyslu a obchodu. Jeho agendu převzala výše zmíněná Rada, kterou založila vláda jako vyšší meziresortní orgán. Rada též nahradila Meziresortní pracovní skupinu pro rozvojovou spolupráci (Glopolis, 2006: 23–24). V působnosti Rady je zajišťovat „vzájemnou koherenci mezi cíli a prioritami zahraniční rozvojové spolupráce a ostatními nástroji vládní politiky, které mají nebo mohou mít přímý či nepřímý dopad na rozvojové země“ (čl. II Statut Rady pro ZRS).

Jak již bylo řečeno, tak řada kompetencí byla přesunuta z národní úrovně na evropskou, z tohoto důvodu je řada politik ovlivňující rozvojové země tvořena právě na úrovni EU. Koordinace evropských záležitostí v České republice probíhá na dvou úrovních. Resortní koordinační skupiny (RKS) zajišťují základní pracovní úroveň. Prostřednictvím těchto RKS všechna ministerstva konzultují agendu, ke které jsou pověřeni, s relevantními ministerstvy. Ke zlepšení

koherence má potenciál přispívat běžné meziresortní připomínkové řízení, které slouží jako standardní konzultační nástroj mezi dotčenými ministerstvy při tvorbě vnitrostátních politik. Nicméně studie z roku 2010 říká, že „existující meziresortní mechanismy [...] svůj potenciál příliš nevyužívají“ a že až na MZV a je rozvojová komunikace uvnitř resortů slabá a „nejeví známky změny k lepšímu“ (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 31).

Koordinace na vyšší úrovni je zajišťována v rámci Výboru pro Evropskou unii. Výbor pro EU je pracovním orgánem vlády pro stanovování a koordinaci pozic České republiky v EU. Zasedá buď na úrovni členů, kdy se podílí na formulování strategických zájmů ve vztahu k členství České republiky v EU. Nebo zasedá na pracovní úrovni, kdy projednává a schvaluje různé materiály související s aktuální agendou EU⁷⁴. Podle studie z roku 2010 rozvojové zájmy mají bohužel nižší politickou prioritu a náměstci a ministři se spíše zaměřují na vlastní resortní či politické zájmy. Rozvojové ohledy tak ustupují do pozadí a v jednání spíše nefigurují (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 32). Což opět potvrzuje i nejnovější studie s tím, že „rozvojové aspekty však na vyšší politické úrovni téměř chybí“ (Glopolis, 2012: 13).

5.5.1.3 Administrativní a politická kultura

Z hlediska administrativní kultury v roce 2006 čelily rozhodovací procedury v České republice ještě řadě výzev. Bylo jim vytýkáno, že jsou hůře přístupné, příliš formalizované a hierarchické. Konzultační a koordinační procesy probíhaly především na úrovni vyšších vládních úředníků. Mezi další problémy české administrativy se řadí spíše neoficiální charakter konzultačních a koordinačních procesů, jelikož nejsou stanoveny institucionalizované mechanismy na pracovní úrovni vládních institucí a ani na dalších úrovních státní správy či společnosti obecně (Glopolis, 2006: 21).

---

⁷³ Zákon 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ze dne 8. ledna 1969 České národní rady.

Což podle studie z roku 2010 ani nadále není zcela dořešeno. Studie označuje rozvojovou komunikaci uvnitř resortů až na několik výjimek za poměrně slabou a až na MZV se o výraznější změně do budoucna hovořit nedá. Výzkum provedený autory této studie, jako největší překážky efektivnější komunikace české státní správy vidí chybějící dialog, tedy že „formální toky informací od rozvojové politiky směrem k nerozvojovým se míjejí s toky v opačném směru“. A dále, že komunikace o rozvojových aspektech mezi hierarchickými úrovněmi státní správy ve srovnání s komunikací mezi tematickými odbory na nižší úrovni má tendenci váznout (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 30–31).

Kritika politické kultury přetrvává i dále. Dle studie z roku 2012 má občanská společnost i zahraniční odborníci dojem, že je nutné, aby se státní správa České republiky posunula za hranice obecných politických prohlášení a konzultací ke konkrétním cílům a praktickým krokům. Ke zlepšení v této oblasti může dojít v případě, že dojde ke změnám ve správní kultuře a politické vůli vedoucích představitelů země (Glopolis, 2012: 16).

5.5.1.4 Ostatní činitelé a zainteresované subjekty

Úloha občanské společnosti v souvislosti se zajištěním větší koherence politik obchodu a rozvoje byla do roku 2006 minimální. Kromě Glopolis do té doby neexistovaly nevládní organizace orientované na obchodní témata a už vůbec ne nevládní organizace, které by měly ambice ovlivňovat obchodní politiky. Národní platforma České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS) sice byla zapojena do konzultací s MZV v různých oblastech rozvojové spolupráce, ovšem otázkám jiných politik se nevěnovala. FoRS se nezabývala tedy ani o problematiku koherence pro rozvoj (Glopolis, 2006: 26).

---

⁷⁴ Vláda České republiky. Výbor pro Evropskou unii (<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/>, 17. 3. 2014).

V posledních letech se ale do aktivit o zvýšení soudržnosti politik v České republice zapojuje kromě Glopolis i FoRS. Mezi tyto aktivity lze zařadit monitoring, výzkum a publikaci analýz vybraných politik, studie věnované chudým zemím i celkový institucionální rámec pro koherenci politik pro rozvoj v České republice i EU, včetně konkrétních doporučení pro hlavní činitele (Glopolis, 2012: 15). V rámci doporučení těchto nevládních organizací došlo ze strany MZV k posunu v následujících třech oblastech: byl zahrnut koncept koherence politik pro rozvoj a konkrétní kroky jeho realizace do nové koncepce ZRS, v agendě Rady pro ZRS se začalo téma koherence vyskytovat pravidelněji a byl zahájen dialog mezi Odborem rozvojové spolupráce a humanitární pomoci Ministerstva zahraničních věcí (ORS) a Odborem politik Evropské unie Ministerstva zahraničních věcí (EUPO) o prosazování rozvojových zájmů v systému Resortních koordinačních skupin, včetně dialogu o prioritních tématech a procesech, na něž by se tato spolupráce měla zaměřit (Lebeda, Doležal, Kloubek, 2010: 25).

5.5.2 Celkové zhodnocení

V roce 2006 je ve studii Glopolis kritizováno, že ještě nebyl ustaven zákon o rozvojové spolupráci České republiky a rozvojová spolupráce je řízena pouze podzákonnými normami. Význam tohoto zákona by byl sice hlavně symbolický, ale rozvojová spolupráce by tímto byla zrovnoprávněna s ostatními politickými oblastmi a stala se významným cílem (Glopolis, 2006: 27). V roce 2010 sice tento zákon vzniká, nicméně, jak se dalo předpokládat, k potvrzení závazku koherence politik nedošlo a nedošlo ani k rozvedení závazku do konkrétních kroků (FoRS, 2009: 19). Určitého pokroku ale v oblasti politických dokumentů bylo dosaženo. V současnosti je princip koherence uznán již ve čtyřech vládních dokumentech. Nutné je ovšem podotknout, že ani nadále nebyly stanoveny pravidelné mechanismy hodnocení koherence, ale ani nebyl schválen rámcový

návrh hlavních opatření, tedy zmapování nekoherencí či identifikování klíčových problémů.

Pokud ale mám zhodnotit posun, který byl učiněn od roku 2006, tak lze hovořit o pozitivní změně, co se týče institucionálního rámce a zakomponování myšlenky koherence do koncepčních dokumentů. Ovšem posilování koherence politik „vyžaduje nejen institucionální rámec, nástroje a kapacitu, ale také politický závazek“ (Glopolis, 2012: 33). Což bylo kritizováno již dříve i Ondřejem Horkým, který se ke snahám o koherenci politik České republiky vyjádřil, že sice byla převzata koncepce koherence do vládních dokumentů, byly vytvořeny i institucionální mechanismy, avšak praktická činnost pro prosazování koherence podniknuta nebyla (Horký, 2008: 2).

Problém lze tedy dále identifikovat v oblasti politické a administrativní kultury a řadě kulturních překážek. České resorty, které mají při zavádění koherence hlavní úlohu, přistupují k principu koherence velmi rozdílně. Některé z nich již sice projevují rostoucí porozumění a ochotu začlenit některé prvky rozvojové problematiky do rozhodovacích procesů, ale stále jsou takové resorty, které zaujímají vůči koherenci skeptický postoj či dokonce vůbec nemají představu, jak ke koherenci přispět (Glopolis, 2012: 14). Hodnoty jako pružnost, spolupráce či úroveň důvěry, které jsou předpokladem pro naplnění řady dalších faktorů, se nevybudovaly přes noc. Změna v tomto ohledu bohužel potřebuje delší časové období a může trvat i celé generace.

V oblasti ostatních činitelů a zainteresovaných subjektů můžeme vidět pozitivní vliv nevládních organizací, především se jedná o Glopolis a FoRS. Potvrzuje se ale domněnka Ondřeje Horkého, že kromě těchto dvou světlých výjimek nelze očekávat významnější podporu koherence ze strany občanské společnosti (Horký, 2008: 5). Na základě několika jejich doporučení proběhly pozitivní změny (viz kapitola Ostatní činitelé a zainteresované subjekty) a kromě

těchto změn též byla při Radě pro ZRS založena pracovní skupina pro koherenci, což bylo v roce 2008 doporučováno Ondřejem Horkým (Horký, 2008: 6).

Tato pracovní skupina Rady se měla věnovat tématu zemědělství, které bylo určeno za pilotní téma, a v roce 2012 se zaměřit na aspekty zemědělské politiky relevantní z hlediska rozvoje a koherence. Ministerstvem zemědělství byl však navržen odklad činnosti této skupiny až do vyjasnění rámcové pozice České republiky k očekávané reformě Společné zemědělské politiky EU koncem roku 2011. FoRS tuto pozici hodnotí jako postrádající rozměru koherence politik pro rozvoj. Argumentuje tím, že postupující liberalizace zemědělského obchodu má často velmi negativní dopad (útlum či zánik lokální produkce) na obyvatele rozvojových zemí. Přičemž potravinová bezpečnost patří mezi hlavní rozvojové cíle EU a z toho důvodu je koncept koherence politik při tvorbě a revizi jednotlivých politik důležitý a je nutné ho zohledňovat (FoRS, 2012: 14). Z tohoto lze vyvodit, že koherence se doposud nestala jedním ze zohledňovaných principů k vytvoření a naplňování politik České republiky (FoRS, 2012: 7). Ovšem i tak lze Českou republiku označit za průkopníka, co se týče koherence politik pro rozvoj mezi novějšími členy EU (Policy digest, 2013: 3).

Cílem této kapitoly (5.) bylo testovat první hypotézu. Hypotézu jsem testovala prostřednictvím čtyř vybraných závazků plynoucích z členství v EU (Barcelonský závazek, Evropský konsensus o rozvoji, Kodex pravidel EU o dělbě práce a Agenda pro změnu). Z těchto evropských dokumentů plyne pro Českou republiku řada doporučení a zásad, která mají podpořit plnění MDGs a zvýšit efektivitu rozvojové pomoci. Mezi tyto zásady patří například důraz na koordinaci a koherenci rozvojové spolupráci, omezení sektorových a teritoriálních priorit a navýšení objemu a podílu ODA/HND. Tato kapitola tedy představila, jak tyto závazky byly reflektovány v české ZRS v praxi. Následující kapitola bude testovat druhou hypotézu týkající se profilace českých vládních a strategických dokumentů k MDGs.

6 ROZVOJOVÉ CÍLE TISÍCILETÍ A ČESKÁ REPUBLIKA

Rozvojová pomoc byla součástí již zahraniční politiky a vnějšího působení bývalého Československa před rokem 1989. Přesto je ale česká rozvojová spolupráce něčím, co muselo být budováno znovu víceméně od základů (v tom smyslu, že musela vynaložit velké úsilí na centralizaci a transformaci systému), a to vzhledem k novým mezinárodním a evropským závazkům a nedostatku zkušeností s rozvojovou spoluprací dle standardů vyspělých dárcovských zemí (Horký, 2009: 366).

V současném propojeném a globalizovaném světě může být chudoba zdrojem nestability, ozbrojených konfliktů, nelegální migrace, a organizovaného zločinu. V širším pojetí bezpečnosti může chudoba mít za následek i zhoršování životního prostředí a šíření infekčních chorob. Těmto hrozbám se snaží předcházet rozvojová spolupráce, která má bezpečnostní zájmy chránit. Rozvojová spolupráce má též ekonomické přínosy. Vede k prosperitě chudých zemí, rozvoji potenciálních trhů a k uplatnění konkurenceschopných českých firem. Na základě rozvojové spolupráce jsou též budovány bilaterální politické, kulturní a ekonomické vztahy s danou partnerskou zemí. Podílet se na koordinovaných mezinárodních aktivitách na snižování chudoby ve světě samozřejmě Česká republika považuje také za svůj morální závazek. Mimo to rozvojová spolupráce zlepšuje postavení České republiky na mezinárodní scéně (Adamcová, 2006: 6). Vzhledem k těmto výše zmíněným důvodům Česká republika podporuje Rozvojové cíle tisíciletí obsažené v Miléniové deklaraci z roku 2000.

Tato kapitola má za cíl otestovat druhou předkládanou hypotézu, tedy že úroveň profilace české zahraniční rozvojové spolupráce k Rozvojovým cílům tisíciletí se zvyšuje dokument od dokumentu po celé sledované období. Předložená hypotéza bude operacionalizována pomocí otázky: jaká je úroveň proliferace jednotlivých Konceptů ZRS na období 2002-2007 a 2010-2017 a do

jaké míry se ZRS podařilo zohlednit toto politické prohlášení v praxi. Kapitola tedy bude strukturována následovně. Nejprve budou představeny jednotlivé zastřešující dokumenty, přičemž bude proveden jejich rozbor v souvislosti s jejich proliferací k MDGs. Druhá část kapitoly se zaměří na jejich implementaci a do jaké míry se podařilo toto politické prohlášení zohlednit v praxi. To bude provedeno na základě analýzy dat v období 2009-2012 jako je objem ZRS, procentuální vývoj ZRS, procentuální vývoj sektorů ZRS a směřování dvoustranné oficiální rozvojové spolupráce dle teritorií a dle příjmu partnerských zemí.

6.1 Konceptní rámec ZRS

Strategický a konceptní rámec české ZRS od přijetí miléniových cílů tvoří následující dokumenty: Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007, příloha usnesení vlády č. 302 Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie z roku 2004, dále dokument Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR z roku 2007 a nová koncepce platná v současné době Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010 – 2017. Rozbor těchto dokumentů bude přihlížet k referencím o MDGs, k cílům a motivům ZRS a sektorového a teritoriálního zaměření.

Koncepce na léta 2002 – 2007 MDGs zmiňuje explicitně v části věnující se cílům a principům zahraniční rozvojové pomoci, kde deklaruje, že Česká republika „plně podporuje mezinárodní rozvojové cíle, které vyplynuly z mezinárodních konferencí OSN v 90. letech a byly potvrzeny Miléniovým summitem OSN v roce 2000“. Tato zmínka o miléniových cílech je jediná. Na základě toho má být ústředním cílem české ZRS „snížení počtu lidí žijících v absolutní chudobě o polovinu do roku 2015 (MZV ČR, 2001: 3). Nicméně mezi proklamovanými cíli a reálnou motivací zahraniční spolupráce je patrný jasný nesoulad. V úvodu je uvedeno, že česká ZRS „přispívá k naplňování (...)“

zahraničně-politických cílů“, a že „zvyšuje prestiž ČR na mezinárodní scéně a přispívá k rozvoji vzájemných politických a ekonomických vztahů ČR s přijímajícími zeměmi“ (MZV ČR, 2001: 1). V dokumentu nejsou zohledněny pilíře miléniových cílů, tedy financování rozvoje ani jeho efektivnost, jelikož dokument vznikl před rokem 2005 (FoRS, 2010: 12). Jeho teritoriální ani sektorové zaměření miléniovými cíli výrazněji ovlivněno není. Teritoriální zaměření navazuje spíše na československou rozvojovou zkušenost. Prioritními zeměmi tedy nadále zůstávají země, se kterými Československo navázalo spolupráci během studené války. Jednalo se například o spřízněné socialistické země jako například Mongolsko a Vietnam nebo země přednostního zájmu jako Angola, Etiopie. Další skupinkou, na kterou se česká ZRS v této Koncepti zaměřuje, jsou země bývalého sovětského bloku. Z velké části se tedy nejedná o země, kterým by měla být věnována zvláštní pozornost na základě miléniové charty, i když je na seznamu pět zemí ze seznamu LDC.

Motivy ZRS v dokumentu Zásady ZRS z roku 2004 zůstávají podobné, jako v předešlé koncepci, tedy ZRS má hlavně napomáhat „intenzifikaci politických a hospodářských vztahů mezi partnerskými zeměmi“ a Českou republikou a má být „v souladu s bezpečnostními zájmy“ České republiky. Deklarovaným cílem ZRS má být ale „snížení chudoby a ekonomicko-průmyslový rozvoj, postupná integrace partnerských zemí do světové ekonomiky (...)“ (Příloha usnesení vlády ČR č. 302/2004). Určitý nesoulad mezi motivy a cíli tedy nadále přetrvává.

V dokumentu je stanoveno, že Česká republika se bude snažit o sblížení praxe i výše prostředků na realizaci ZRS v souladu se závěry mezinárodních konferencí, nicméně spíše než Monterrey, je zde zdůrazněn Barcelonský závazek. Ovšem kde se koncepce jasně odvolává na miléniové cíle je v části teritoriálních a sektorových priorit. Je zde stanoveno, že sektorové priority ZRS jsou v souladu s miléniovými cíli a dle nich jsou prioritními následující sektory: migrace, průmyslová podpora, vzdělávání, zdravotnictví, zemědělství, životní prostředí a

udržitelný rozvoj (Příloha usnesení vlády ČR č. 302/2004). Migrace ani průmyslová podpora ale mezi rozvojovými cíli explicitně zmíněny nejsou. Navíc jsou zde opomenuty významné cíle jako genderová rovnost a budování světového partnerství. Dle FoRS toto rozdělení spíše reflektuje rozdělení dle resortů tedy ministerstev, která měla ZRS v kompetenci (FoRS, 2010: 12–13).

Teritoriální priority jsou nadále určovány spíše zahraničně politickými zájmy České republiky, než v souladu s miléniovými cíli. Jejich počet byl v tomto dokumentu snížen na osm plus dvě země, kam má ZRS proudit pouze střednědobě.⁷⁵ Pokud vezeme v úvahu všech deset zemí, tak pouze tři z nich jsou zeměmi na seznamu LDC. Zbývající prioritní země nelze zařadit do žádné speciální skupiny zmíněné v Miléniové deklaraci.

Třetí zkoumaný dokument, tedy Návrh na transformaci, miléniové cíle explicitně nezmiňuje. Jedná se spíše o technický dokument, který stanovuje harmonogram transformace systému české ZRS a úkoly jednotlivých aktérů rozvojové spolupráce. Dle FoRS tento dokument přesto poskytl potenciál k důraznějšímu uplatňování miléniových cílů v praxi. Tento potenciál ale využit nebyl. Dokument stanovuje nutnost rozpracování sektorových strategií, ovšem ty vypracovány dosud nebyly a nová Koncepce toto téma již nenastoluje (FoRS, 2010: 13).

Nová Koncepce na období 2010 – 2017 v úvodu proklamuje, že „Česká republika přijala řadu klíčových opatření směrem k efektivnímu, jednotnému systému“ ZRS a díky těmto změnám je dárcovskou zemí, která přispívá k odstraňování chudoby a plnění miléniových cílů. Vůbec co se týče odkazů na miléniové cíle, tak tato Koncepce jasně dominuje ve srovnání s předešlými dokumenty. Koncepce opět upozorňuje, že Česká republika se zavázala

---

⁷⁵ Dle tohoto dokumentu má ZRS směřovat do následujících zemí Angola, Zambie, Vietnam, Mongolsko, Jemen, Moldavsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko a Černá Hora. Do Afghánistánu a Iráku má pomoc směřovat pouze střednědobě a s podmínkou, že budou spolupracovat při odstraňování bezpečnostních rizik.

k závazku, které MDGs představují a s tím přijala i řadu mezinárodních závazků v oblasti rozvoje souvisejících (MDG ČR, 2010: 4).

I ohledně souladu proklamovaných cílů a motivů české ZRS lze pozorovat určitý pozitivní vývoj. Česká ZRS nemá již pouze sloužit jako prostředek ke zvyšování prestiže na mezinárodní scéně, ale přispívat „k rozvoji politických, ekonomických, obchodní, environmentálních, kulturních a vědeckých vztahů s partnerskými zeměmi“. Jako výchozí bod české ZRS jsou určeny právě MDGs a Česká republika jejich prostřednictvím „pomáhá k odstraňování chudoby v méně vyspělých částech světa cestou udržitelného ekonomického rozvoje“ (MZV ČR, 2010: 6).

Též při výběru teritoriálních priorit se Koncepce profiluje k MDGs. Jedním z kritérií pro výběr prioritních zemí je potřeba rozvojové spolupráce na straně partnerské země. Česká republika tak zvolila „vyvážený přístup mezi zahraniční rozvojovou spoluprací jako prostředkem k odstraňování chudoby a plnění dalších Rozvojových cílů tisíciletí (viz zastoupení málo rozvinutých zemí a afrického kontinentu)“. Nová Koncepce se tedy tento nedostatek předchozích dokumentů snažila reflektovat, jelikož „bez jasného zaměření na málo rozvinuté země by česká ZRS ztrácela důvěryhodnost“ (MZV ČR, 2010: 11).

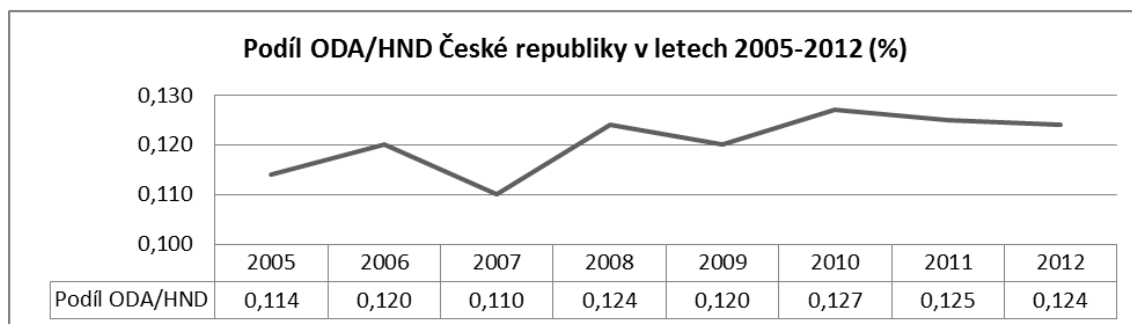
Výrazné přihlídnutí k MDGs je patrné při stanovení sektorových priorit. Sektorových priorit bylo v nové Koncepci stanoveno celkem pět: životní prostředí, zemědělství, sociální rozvoj, ekonomický rozvoj a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace. První čtyři sektory tedy MDGs jasně reflektují. Zaměření na životní prostředí má přispívat k naplnění MDG 7: Zajištění udržitelného stavu prostředí. Sektor zemědělství má přispívat k naplnění MDG 1: Odstranění extrémní chudoby a hladu. Sektor sociálního rozvoje, který zahrnuje vzdělávání, sociální a zdravotnické služby, pokrývá tři MDGs, MDG 2: Dosažení základního vzdělání pro všechny, MDG 5: Zlepšení

zdraví matek a MDG 6: Boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi (MZV ČR, 2010: 16–17).

Většina MDGs závisí na sociálním rozvoji, který je ale v sektorových prioritách nové Koncepce reprezentován pouze jedním sektorem, který navíc sdružuje vzdělání, zdravotnictví a sociální služby dohromady. Přitom právě MDGs mají snahu o vydělení a individualizaci těchto jednotlivých cílů, aby prostředky jejich plnění mohly být více specifikované a přesné (FoRS, 2010: 13). Nová Koncepce tedy z MDGs vychází, ale to jak se tyto cíle odrazí v objemu prostředků na jednotlivé sektory a teritoria bude zodpovězeno v další části.

6.2 Implementace koncepčního rámce ZRS

Financování tvoří významný pilíř pro naplnění MDGs. Česká republika se zavázala k navýšení objemu ODA, jak na mezinárodní úrovni, tak i na té evropské. Objem ODA je tedy jedním z kritérií, podle kterého se dá hodnotit potenciál přispívání k plnění MDGs.

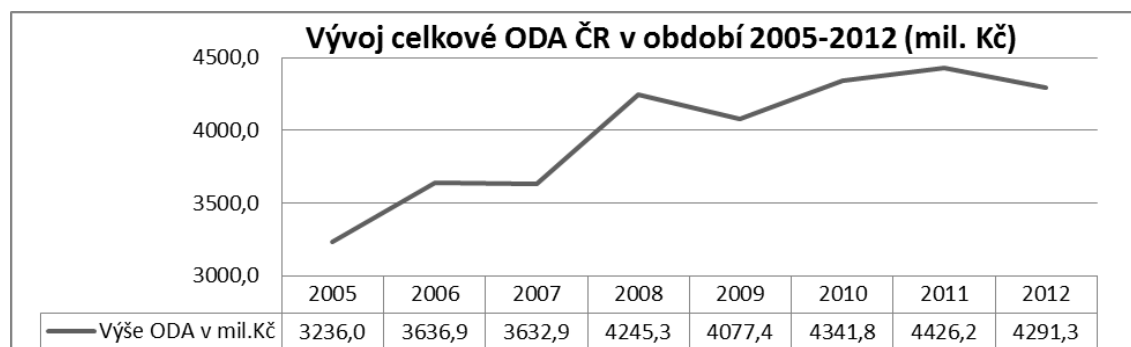
Zdroj: Graf zpracovala autorka, data MZV ČR.

V souvislosti s členstvím České republiky v EU se dle závěru Evropské rady z května 2005 nové členské státy EU zavázaly usilovat o navýšení podílu objemu financí na zahraniční rozvojovou spolupráci na 0,17 procent HND v roce 2010 a

0,33 procent HND v roce 2015. Dle střednědobého výhledu MZV již bylo zřejmé, že v roce 2010 Česká republika nesplní svůj závazek.⁷⁶

Velký vliv na krácení rozpočtu ZRS měly dopady finanční a hospodářské krize, která vrcholila v roce 2009. Závazky se ale soustředí na vykazování pouze podílu na hospodářském výkonu, nikoliv na absolutním objemu pomoci. Vzhledem k hospodářské recesi to potom může vést někdy k absolutnímu poklesu objemu projektů dvoustranné spolupráce, ale ukazatel ODA/HND vede k nárůstu (Horký, 2010: 336). Dle grafů ale můžeme naopak pozorovat opačný trend, kdy proběhl meziroční nárůst objemu ODA z roku 2010 na 2011, ale podíl ODA/HND zaznamenal pokles.

Zdroj: Graf zpracovala autorka, data MZV ČR.

Nejvyšší podíl ODA/HND byl v roce 2010, nicméně od tohoto roku je patrné postupné snižování výdajů na ZRS (co se týče ukazatele ODA/HND), místo postupného navyšování. Troufám si tedy tvrdit, že ani v roce 2015 Česká republika nebude schopná dostát svým závazkům v podobě podílu ODA/HND 0,33 procent. Nová Koncepce na období 2010-2017 sice deklaruje, že od roku 2010 bude Česká republika „usilovat o zachování trendu postupného nárůstu pomoci, např. o 0,01% HND ročně“, s tím že po pominutí finanční a hospodářské krize by bylo možné nárůst zrychlit (MZV ČR, 2010: 28), což už se bohužel nedaří hned první dva roky od sepsání této Koncepce.

⁷⁶ MZV ČR. Střednědobý výhled financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci do roku 2012 (https://www.mzv.cz/public/49/a6/7f/407641_239074_IV_Strednedoby_vyhled3___final.doc, 30. 3. 2014).

Multilaterální pomoc sice představuje důležitou součást české ZRS, ale jak bylo již objasněno v kapitole věnující se operacionalizaci pojmů, její směřování v této části zohledněno nebude. Zbytek této kapitoly se tedy bude věnovat bilaterální pomoci a jejímu směřování, a to teritoriálnímu i sektorovému. Co se týče teritoriálních priorit České republiky na období 2010–2017, tak bude zkoumáno především zastoupení zvláštních skupin zemí, tedy nejméně rozvinuté země a země afrického kontinentu. A to proto, že Miléniová deklarace věnuje zvláštní pozornost africkému kontinentu a řešení jeho zvláštních potřeb a též deklaruje odhodlání „vyjít vstříc zvláštním potřebám nejméně rozvinutých zemí“.⁷⁷

Dvoustranná ODA České republiky dle teritoria (mil. Kč)				
	2009	2010	2011	2012
Subsaharská Afrika	182,11	144,64	145,97	138,43
Jižní a střední Asie	716,47	456,24	310,68	367,76
Ostatní Asie a Tichomoří	285,41	197,39	141,20	135,68
Blízký východ a severní Afrika	92,10	66,66	83,77	118,17
Latinská Amerika a Karibik	78,24	106,47	34,64	23,36
Evropa	537,97	402,35	353,80	372,48
Nespecifikované	26,40	140,46	289,82	142,15
Celkem	1918,70	1514,20	1359,88	1298,03

Zdroj: MZV ČR

Dle tabulky lze vidět, že nejvíce prostředků české ZRS proudí do regionu jižní a střední Asie a Evropy. Do regionu jižní a střední Asie proudilo v roce 2012 až 28 procent z celkové ODA a 29 procent do Evropy. Naproti tomu do Subsaharské Afriky pouze 11 procent a na Blízký východ a do severní Afriky pouze 9 procent. Česká republika se tak spíše zaměřuje na země, kde se chudoba

⁷⁷ OSN (2000) Miléniová deklarace OSN (<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=689>, 30. 3. 2014).

sice vyskytuje, ale v mnohem menším měřítku. Výše pomoci proudící do regionu subsaharské Afriky spíše vykazuje neustálý pokles. V souladu s MDGs by do regionu Afriky mělo proudit větší procento pomoci, což se ale neděje, jak můžeme vidět právě dle tabulky.

Dvoustranná ODA České republiky dle příjmu partnerských zemí (mil. Kč)				
	2009	2010	2011	2012
Nejméně rozvinuté země	740,59	466,59	375,18	416,82
Málo rozvinuté země	119,82	131,90	19,09	16,84
Země s nižším středním příjmem	730,72	586,19	400,63	468,30
Země s vyšším středním příjmem	225,22	182,16	240,16	216,78
Nespecifikované	102,35	147,36	324,82	179,31
Celkem	1918,70	1514,20	1359,88	1298,03

Zdroj: MZV ČR

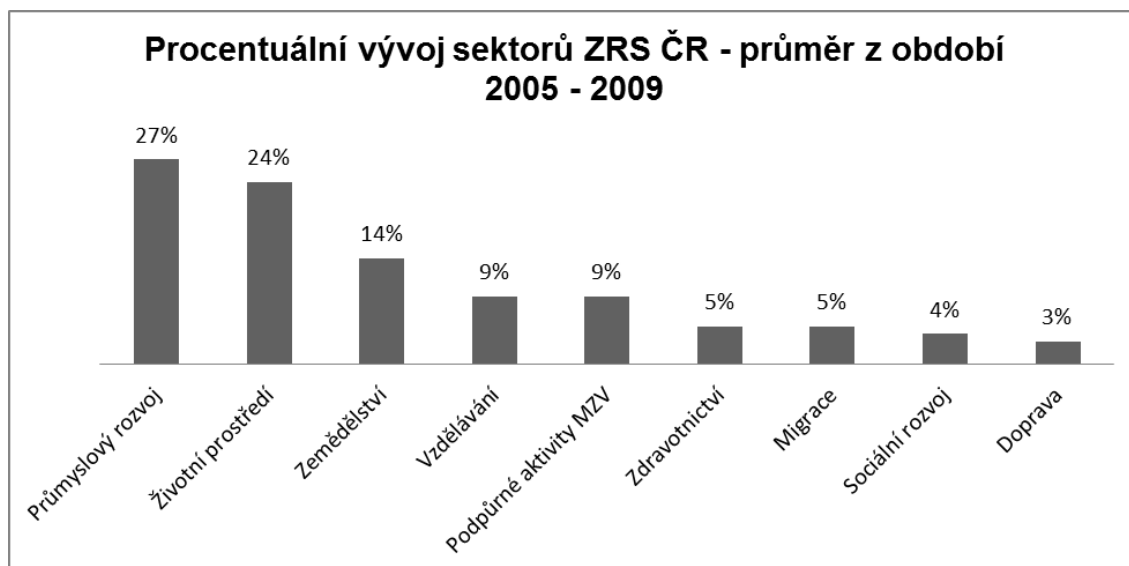
Dle tabulky je patrné, že objem ODA proudící na LDC tvoří poměrně velké procento z celkového objemu ODA (2009 – 39 procent, 2010 – 31 procent, 2011 – 28 procent, 2012 – 32 procent). Tato výše je ale daná především tím, že se do tohoto čísla započítávají i vojenské náklady mise provinčního rekonstrukčního týmu v Afghánistánu (FoRS, 2010: 19–20). Afghánistán byl v roce 2012 největším příjemcem české ODA (248,11 miliónů Kč), Etiopie až pátým (60,62 miliónů Kč). Teritoriální priority na období 2010 – 2017 zahrnují pět prioritních programových zemí, z nichž dvě jsou na seznamu LDC (Afghánistán, Etiopie). Z pěti projektových zemí je jedna LDC (Kambodža). Dvě LDC země (Angola a Zambie) jsou na seznamu, s nimiž má být rozvojová spolupráce ukončena. To, že se dvěma LDC má být spolupráce postupně ukončena, přičemž mezi teritoriálními prioritami zůstávají země s vyšším středním příjmem (jako Bosna a Hercegovina, Srbsko), o profilaci k MDGs též leccos vypovídá. Argumentem proč se česká ZRS soustředí do zemí s nízkým středním příjmem a vyšším středním příjmem je, že Česká republika má zkušenost s ekonomickou, politickou

a sociální transformací a přípravou na vstup do EU. FoRS ale upozorňuje, že průmyslový sektor s hmotnými dodávkami převažuje (33%), přitom by hlavní náplní ZRS měl být tedy přenos know-how, zkušeností a konzultační spolupráce (FoRS: 2010: 18).

Data k posouzení procentuálního vývoje sektorů ZRS jsou čerpána z výročních přehledů MZV ČR o ZRS ČR. Sledované období 2009 až 2012 je vykazováno nekonzistentně, jelikož přehled využití finančních prostředků v roce 2009 se řídí dle gestorských resortů na základě usnesení vlády č. 690/200, které stanovuje plán ZRS pro rok 2010. Zbývající roky 2010 až 2012 se již řídí novou Konceptí a jsou tedy vykazovány obdobně.

Přehled využití finančních prostředků v roce 2009 (v mil. Kč)		
Sektor/ aktivita	Plán 2009	Skutečné čerpání
Průmyslový rozvoj	183,24	182,31
ŽP celkem	116,85	96,91
Vzdělávání celkem	43,16	42,39
Zdravotnictví celkem	32,02	54,55
Sociální rozvoj celkem	27,08	30,75
Migrace, bezpečnost a dobrá správa věcí veřejných	33,23	20,79
Doprava celkem	29,93	43,28

Zdroj: MZV ČR

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě dat z FoRS, 2010: 16

Dle tabulky a i dle grafu lze rok 2009 a předešlá léta charakterizovat tím, že nejvíce finančních prostředků plynulo do průmyslového sektoru a nejméně pak na sektor dopravy. V letech 2005 až 2009 se na sektory zdravotnictví, vzdělání a sociální služby, které jsou pro plnění MDGs stěžejní, vyčleňovalo pouze 6 procent. V tomto období je směřování ZRS spíše pro-exportní a tento přístup je MZV podporován navzdory upozorněním ze strany nevládních neziskových organizací, médií či Ústavu mezinárodních vztahů na procentuální převahu průmyslového sektoru v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu (FoRS, 2010: 16).

Obrat ve vykazování i rozložení finančních prostředků nastává po roce 2010, což lze přičítat nové Koncepti. Vykazování nekopíruje sektory, tak jak byly v této Koncepti definovány, ale je rozděleno na širší tematické oblasti v souladu s metodikou OECD.

Podíl na dvoustranné ODA ČR dle sektorů v letech 2009 až 2012 (%)			
Sektor	2010	2011	2012
Státní správa a občanská společnost	21,82	20,90	18,97
Pomoc uprchlíkům v ČR	17,06	15,35	13,64
Vzdělávání	12,89	10,04	11,60
Voda a sanitace	8,74	10,47	10,46
Výroba a dodávky energie	2,53	4,86	9,94
Administrativní náklady dárce	5,89	8,34	7,13
Zemědělství, lesnictví a rybolov	6,12	7,52	6,58
Ostatní sociální infrastruktura a služby	3,55	4,45	3,10
Zdravotnictví	2,89	3,66	2,86
Obecná ochrana životního prostředí	2,27	0,61	1,45
Obchod a další služby	0,09	0,26	0,89
Průmysl, těžba a stavebnictví	3,20	0,93	0,87
Ostatní multisektorová pomoc	0,47	2,67	0,51
Populační politiky a reprodukční zdraví	0,66	0,50	0,43
Komunikace	0,12	0,03	0,38
Cestovní ruch	0,01	0,11	0,07
Doprava a skladování	0,63	1,60	0,05

Zdroj: MZV ČR⁷⁸

Jak lze z tabulky vyčíst, Česká republika v posledních letech směřuje největší objem prostředků na podporu státní správy a občanské společnosti, což považuje jako základ ekonomické prosperity i samostatné důstojné lidské existence. Na sektory, které přispívají k naplnění MDGs nejvíce, jako je vzdělávání, zdravotnictví, či ostatní sociální služby věnuje zpravidla kolem 20 procent. To když srovnáme s grafem, který průměruje procentuální vývoj sektorů

⁷⁸ Do tabulky nebyla zahrnuta humanitární pomoc a některé položky, které se nevyskytovaly ve všech výkazech (zvyšování rozvojového povědomí, sektorově nespécifikované, obchodní politiky a nařízení apod.).

v letech 2005 až 2009, tak nelze vidět souhrnně v těchto položkách žádnou výraznější změnu. Na tyto oblasti se nadále vyčleňuje přibližně stejný procentuální podíl.

To jak jsou MDGs sledovány Českou republikou v praxi, lze pozorovat i prostřednictvím Programů rozvojové spolupráce do roku 2017 dle, kterých se řídí rozvojová pomoc v prioritních zemích. V úvodu každého z těchto Programů je sděleno, že Česká republika se prostřednictvím ZRS podílí na naplňování Rozvojových cílů tisíciletí. V těchto programech již ale miléniové cíle dále rozpracovány nejsou. Jedinou zmínkou je nanejvýš, že sektorové priority v zemích jsou dány na základě nové Koncepce, která deklaruje, že sektory reflektují priority určené na základě miléniových cílů (MZV ČR, 2010: 13).

Výjimku v tomto případě tvoří akorát Programy rozvojové spolupráce s Etiopií a Mongolskem. V těchto Programech je zmíněno, že rozvojová pomoc bude založena na plnění miléniových cílů. To je ale dáno tím, že jednotlivé vlády zemí vydaly strategické dokumenty řídící rozvojovou spolupráci, která MDGs přímo reflektují. V případě Mongolska se v současnosti jedná o dokument National Development Strategy 2008-2021, který se soustředí na šest prioritních oblastí, z nichž první je právě naplňování MDGs. Pro naplňování MDGs byly mongolskou vládou stanoveny prioritní opatření týkající se zvýšení produktivity zemědělského sektoru, odstranění nerovností v regionálním rozvoji, mobilizace domácích zdrojů, koordinace v oblasti vzdělávání a zdravotnictví a transparentnost a odpovědnost v občanských službách (MZV ČR, 2011b: 3).

V Etiopii je splnění MDGs minimálním cílem, kterého chce etiopská vláda v dlouhodobém horizontu dosáhnout. Rozvojové priority Etiopie byly stanoveny v dokumentu Plán růstu a transformace na období 2011-2015 (Growth and Transformation Plan). Ze sedmi MDGs již Etiopie splnila čtyři. MDG 3: rovnost mužů a žen a posílení postavení žen a MDG 4: snížení dětské úmrtnosti se jeví jako dosažitelné. Ovšem cíl, který se jeví jako nepravděpodobně naplnitelný do

roku 2015 je MDG 7: trvalá udržitelnost životního prostředí (MZV ČR, 2012: 3). Česká ZRS se v této zemi soustředí především právě na sektory napomáhající plnění MDGs, tedy vzdělávání, zdravotnictví, zemědělství, lesnictví a rybolov a zásobování vodou a sanitace dle terminologie OECD/DAC (MZV ČR, 2012: 7), což je ale dáno na základě rozvojových priorit Etiopie, které MDGs do svých strategických dokumentů inkorporovaly.

7 ZÁVĚR

V září roku 2000 byla na Summitu tisíciletí v New Yorku všemi členskými státy OSN schválena Miléniová deklarace. Všechny země se zavázaly k naplňování osmi konkrétních cílů, tedy Rozvojových cílů tisíciletí směřujících k odstranění chudoby v rozvojovém světě. Česká republika se od počátku zařadila mezi ty státy světa, které přijaly tuto globální výzvu. Česká republika se přihlásila k těmto závazkům jednak jako člen Evropské unie a jednak samostatně. Česká republika plně podporuje Rozvojové cíle tisíciletí a ztotožňuje se s vícerozměrným přístupem k omezování chudoby.

Cílem předložené diplomové práce bylo ověřit či popřít hypotézy, že (H1) Česká republika zohledňuje při tvorbě a realizaci své zahraniční a rozvojové spolupráce závazky plynoucí z členství v EU a že (H2) úroveň profilace české zahraniční rozvojové spolupráce k Rozvojovým cílům tisíciletí se zvyšuje dokument od dokumentu po celé sledované období. V rámci těchto hypotéz jsem si položila dvě výzkumné podotázky: (1) jak konkrétně se vybrané rozvojové iniciativy EU projeví v koncepčním a strategickém rámci české zahraniční rozvojové spolupráce? Zohledňuje Česká republika tyto závazky v praxi? (2) Jaká je úroveň profilace jednotlivých Koncepcí ZRS na období 2002-2007 a 2010-2017? Do jaké míry se ZRS podařilo zohlednit toto politické prohlášení v praxi?

První předloženou hypotézu a výzkumné podotázky jsem zkoumala prostřednictvím čtyř vybraných závazků plynoucích z členství v EU. Zaměřila jsem se pouze na ty dokumenty EU v oblasti rozvojové spolupráce, ke kterým se Česká republika přihlásila a které byly natolik stěžejní, že jsou explicitně zmíněny ve strategické a koncepčním rámci české ZRS, a to Barcelonský závazek, Evropský konsensus o rozvoji, Kodex pravidel EU o dělbě práce a Agendu pro změnu. Jak konkrétně se tyto vybrané rozvojové iniciativy EU projeví v koncepčním a strategické rámci české ZRS jsem zkoumala prostřednictvím toho, jaké české vládní dokumenty týkající se rozvojové

spolupráce na tyto iniciativy odkazují. Zda Česká republika tyto závazky zohledňuje i reálně jsem ověřovala analýzou toho, jak je obsah těchto dokumentů a praxe české ZRS v souladu s požadavky daných evropských iniciativ.

Barcelonský závazek Česká republika inkorporovala do vládního dokumentu, ačkoliv ještě nebyla členem EU. V dokumentu Zásady ZRS po vstupu ČR do EU závazek explicitně zmiňuje a největší pozornost je věnována finančnímu cíli. V praxi v letech 2002 až 2005 lze opravdu pozorovat nárůst objemu ODA a zvyšující se podíl ODA/HND. S navýšením ODA opět přichází i Evropský konsensus o rozvoji. V tomto případě Česká republika svůj závazek dosáhnout do roku 2010 na výši 0,17 procent ODA/HND sice nesplnila, ale v letech 2005 až 2010 lze pozorovat neustálý průběžný nárůst podílu ODA/HND. Mimo finanční závazek Evropský konsensus klade důraz na větší efektivnost poskytované pomoci a na koherenci rozvojových politik. Česká republika ve snaze přiblížit českou ZRS požadovaným standardům přijala opatření, která přispěla k efektivnější a transparentnější realizaci rozvojové spolupráce. Sjednocení a zefektivnění dosavadního systému mělo být vyřešeno prostřednictvím transformace systému, která byla schválena vládou v roce 2007. Dále byl v roce 2010 přijat zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci. Evropský konsensus dále stanovuje princip společného víceletého programování, který Česká republika podporuje prostřednictvím iniciativy EU Joint Programming, které se aktivně účastní.

Co se týče závazku ohledně koherence rozvojových politik, Česká republika udělala řadu kroků ku prospěchu soudržnosti rozvojových politik. Česká republika převzala koherenci politik formálně do vládních dokumentů. Pozitivní vývoj proběhl i v oblasti institucionální struktury. Byla ustavena Rada pro zahraniční rozvojovou pomoc v roce 2008, která má zajišťovat vzájemnou koherenci mezi cíli a prioritami ZRS a ostatními nástroji vládní politiky. I když je zde tedy jasný posun v oblasti institucionálních mechanismů i vládních dokumentů, praktická činnost pro prosazování koherence podniknuta nebyla a

některé nedostatky, které koherenci brzdí, přetrvávají. Nebyly stanoveny pravidelné mechanismy hodnocení koherence, ani nebyl schválen rámcový návrh hlavních opatření. Překážky pro koherenci dále existují v oblasti politické a administrativní kultury. Některé resorty nadále nemají představu, jak ke koherenci přispět, nebo vůči koherenci zaujímají skeptický postoj. Změna v tomto ohledu nicméně potřebuje delší časové období. Koherence se sice tedy doposud nestala jedním ze zohledňovaných principů k vytvoření a naplňování politik České republiky, ale i tak lze realizaci tohoto závazku hodnotit veskrze pozitivně a Českou republiku lze označit za průkopníka, co se týče koherence politik pro rozvoj mezi novějšími členy EU.

Kodex pravidel EU o dělbě práce má za cíl především zlepšit výkonnost politiky spolupráce EU, a to prostřednictvím stanovení zásad doplňkovosti a tedy optimální dělby práce mezi různé aktéry. V souladu se stanovenými principy týkajících se především omezení sektorových a teritoriálních priorit, Česká republika v průběhu času omezuje teritoriální roztržitost, ale nelze říci, že by tato problematika byla s novou Konceptí již jasně dořešena. Vzhledem k objemu ODA je počet prioritních zemí nadále poměrně vysoký.

Kodex pravidel EU dále klade důraz na koordinaci dárců v daných zemích a harmonizaci aktivit dárcovské komunity. V tomto případě Česká republika celkem aktivně zohledňuje tento závazek v praxi. O tom, že Česká republika zásady dělby práce podporuje, svědčí fakt, že se přihlásila k roli tzv. zastupujícího koordinátora EU (supporting facilitator) v Moldavsku a Mongolsku. Též dle programů spolupráce s prioritními zeměmi, se Česká republika vždy aktivně účastní pravidelných koordinačních pracovních skupin pro rozvojovou spolupráci, které organizuje EU, a všech dalších možných setkání, která řeší efektivnost rozvojové spolupráce v dané zemi. Co se týče sektorů, tak dle Kodexu dělby práce by se každá země měla soustředit v partnerské zemi na dvě ústřední oblasti, což Česká republika nespĺňuje. Nejvíce se tomuto principu blíží program spolupráce v Afghánistánu, kde dle metodiky

OECD se Česká republika zaměřuje na tři sektory. Nejvíce se tomuto principu oddaluje v případě Bosny a Hercegoviny a Mongolska, kde se soustředí až na šest sektorů.

Česká republika se zcela odchyluje od principů stanovených v Kodexu v případě delegované spolupráce a přímé rozpočtové podpory, které víceméně navrhuje. Tím se dostává do sporu i s dalším dokumentem Agendou pro změnu, která opět členské státy vyzývá k využívání těchto modalit pomoci. K Agendě pro změnu se Česká republika vyjadřuje v dokumentu Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce na období 2013-2017, kde deklaruje, že přístup popsany v tomto dokumentu bude podporovat. Ovšem z tohoto dokumentu lze vyčíst, že Česká republika spíše hodlá v následujícím období především promítnout své zájmy a priority do rozvojové spolupráce EU, než že by tomu bylo mělo být naopak.

Na základě předložených informací lze tedy konstatovat, že Česká republika při tvorbě a realizaci své zahraniční a rozvojové spolupráce závazky plynoucí z členství v EU zohledňuje, což tedy potvrzuje první hypotézu. Nelze už ale říci, že by tyto závazky plnila na sto procent. V několika posledních letech Česká republika dosáhla velkých pokroků v určitých oblastech rozvojové spolupráce, ale co se týče nedávného vývoje, tak se ztotožňují s výrokem Ondřeje Horkého, že Česká republika „prochází obdobím jistého zlehčování závazků, které vycházejí ze zkušených dárcovských zemí a mezinárodních organizací“ (Horký, 2011: 353–354).

Druhou hypotézu a výzkumné podotázky jsem zkoumala prostřednictvím rozboru strategického a koncepčního rámce české ZRS od přijetí miléniových cílů. V rámci rozboru jsem přihlížela k referencím o MDGs, k cílům a motivům ZRS a sektorového a teritoriálního zaměření. To do jaké míry se české ZRS podařilo zohlednit toto politické prohlášení v praxi, bylo zkoumáno prostřednictvím dat jako objem ZRS, procentuální vývoj ZRS, procentuální vývoj

sektorů ZRS a směřování dvoustranné oficiální rozvojové spolupráce dle teritorií a dle příjmu partnerských zemí.

První otázka týkající se profilace jednotlivých Konceptí ZRS na období 2002-2007 a 2010-2017 lze zodpovědět tak, že pokud v úvahu beru pouze a jen tyto dvě Koncepce ZRS České republiky, tak míra referencí k MDGs má jistou zvyšující se tendenci a profilace se tak zvyšuje. To ovšem neplatí v případě zahrnutí i dokumentů: Zásady ZRS z roku 2004 a dokument z roku 2007 Návrh na transformaci. Posledně jmenovaný dokument totiž Rozvojové cíle explicitně nezmiňuje. Tato absence referencí k MDGs je dána především tím, že se jedná o technický dokument. V tomto případě říci, že úroveň profilace české ZRS k MDGs se zvyšuje dokument od dokumentu po celé sledované období nelze. Hypotéza v tomto případě vzhledem k referencím k MDGs v rámci dokumentů potvrzena nebyla.

Co se týče druhé výzkumné podotázky: Do jaké míry se ZRS podařilo zohlednit toto politické prohlášení v praxi?, tak nová Koncepce ZRS sice obsahuje mnohem více odkazů na MDGs a deklaruje, že MDGs jsou výchozím bodem české ZRS, ale nelze říci, že by teritoriální priority byly nějak více inspirovány MDGs nebo že by je výrazněji reflektovaly. Do Subsaharské Afriky, kam by mělo v souladu s MDGs proudit větší procento pomoci, směřuje pouze 11 procent. Naproti tomu největší podíl pomoci proudí do Asie a do Evropy, a to do zemí, kde se chudoba nevyskytuje v tak velkém měřítku a kde nedostatek potravin, pitné vody a zdravotní péči ve větší míře nehrozí. V české ZRS nelze pozorovat ani výraznější zaměření na země ze skupiny nejméně rozvinutých zemí. Se dvěma LDC má být dokonce spolupráce ukončena.

Nová Koncepce deklaruje, že při stanovení sektorových priorit bylo k Rozvojovým cílům tisíciletí přihlíženo. Objem prostředků směřující na sektory, které k naplnění MDGs přispívají nejvíce, se ale oproti letům 2005 až 2009 nijak nápadněji nezměnil. Ani v Programech rozvojové spolupráce s prioritními

zeměmi MDGs nijak rozpracovány nejsou. Výjimku tvoří Programy s Etiopií a Mongolskem, jelikož jejich vládní strategické dokumenty řídící rozvojovou spolupráci MDGs přímo reflektují. Česká republika ale v tomto případě pouze respektuje rozvojové priority daných zemí, ale o její profilaci k MDGs to nevyovídá. Vzhledem k těmto závěrům lze konstatovat, že druhá hypotéza potvrzena nebyla a nelze tedy říci, že by se úroveň profilace české zahraniční rozvojové spolupráce k Rozvojovým cílům tisíciletí zvyšovala. To bylo mimo jiné dokázáno prostřednictvím směřování prostředků na jednotlivé sektory a teritoria.

Pokud bych tedy na závěr měla zhodnotit míru přispění české bilaterální ODA pro naplňování MDGs, tak musím konstatovat, že není příliš podstatná. Od roku 2009 částka vykládaná na bilaterální pomoc klesá. Z částky 1918,70 mil. Kč z roku 2009 klesla na 1298,03 mil. Kč v roce 2012, za což lze v České republice postavit necelých 6 kilometrů dálnice⁷⁹. Navíc valná většina z této částky neproudí do zemí, které by na základě MDGs měly být prioritní, a ani do sektorů, které na plnění MDGs mají největší vliv. Na základě tohoto zjištění to potom vypadá, že Česká republika chápala Rozvojové cíle tisíciletí pouze jako nutnost přihlásit se k tomuto mezinárodnímu závazku, než že by to brala jako reálný záměr. Ovšem je nutno konstatovat, že česká ZRS je relativně mladá, a to na mezinárodní úrovni i na úrovni EU, a je teprve na cestě k profesionalizaci a svůj díl globální odpovědnosti se teprve učí přijímat.

---

⁷⁹ Pokud kilometr dálnice v České republice stojí 226 milionů Kč. Viz. Ihned.cz (2011). Česko neumí šetřit. Kilometr dálnice tu stojí 226 milionů, v Dánsku jen 150 (<http://zpravy.ihned.cz/c1-52382070-cesko-neumi-setrit-kilometr-dalnice-tu-stoji-226-milionu-v-dansku-jen-150>, 20. 4. 2014).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

7.1 Literatura

Adamcová, Nicol a kol. (2006). *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů).

Anstee, Margaret Joan (2012). Millennium Development Goals: Milestones on a long road. In: Wilkinson, Rorden – Hulme, David, *The Millennium Development Goals and Beyond: Global development after 2015* (New York: Routledge), s. 19–34.

Carbone, Maurizio (2007). Volume of aid. Reversing trends in international development. In: Carbone, Maurizio, *The European Union and International Development. The politics of foreign aid* (Oxon: Routledge), s. 60-80.

Carbone, Maurizio (2008). *Mission Impossible: the European Union and Policy Coherence for Development*. European Integration Vo.1 30, No. 3, July 2008, s. 324-342.

Clark, David A. *The Capability Approach: Its Development, Critiques and Recent Advances*. Global Poverty Research Group (<http://economics.ouls.ox.ac.uk/14051/1/gprg-wps-032.pdf>, 9. 2. 2014).

Emmerij, Louis (2002). *Aid as a Flight Forward*. *Development and Change*, April 2002, Vol. 33, Issue 2, s. 247-259.

European Commission (2009). *EU Toolkit for the implementation of complementarity and division of labour in development policy* (http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EU_toolkit_division_travail_en.pdf, 23. 3. 2014).

European Report on Development (2013). *Post-2015: Global Action for an Inclusive and Sustainable Future* (Brussels: European Union) (http://www.erd-report.eu/erd/report_2012/documents/FullReportEN.pdf, 13. 4. 2014).

Fakuda-Parr, Sakiko (2011). *Theory and Policy in International Development: Human Development and Capability Approach and the Millennium Development Goals*. *International Studies Review*, Vol. 13, s. 122-132.

Finnemore, Martha – Sikkink, Kathryn (1998). *International Norm Dynamics and Political Change*. *International Organization* 52. Autumn 1998, s. 887-917.

FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci (2008). *Studie o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky za rok 2007*. Praha (http://www.fors.cz/user_files/fors_studie_o_zrs2007_final.pdf, 8.2.2014).

FoRS (2009). *Jakou chceme rozvojovou spolupráci České republiky. Příspěvek FoRS k nové koncepci* (http://fors.cz/user_files/pozicni_dokument_web.pdf, 20. 3. 2014).

FoRS (2010). *Jak Česká republika snižuje globální chudobu. Stínová zpráva o zahraniční rozvojové spolupráci – retrospektiva pěti let* (Praha: FoRS).

FoRS (2012). *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011. Hodnotící zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci* (Praha: FoRS).

Führer, Helmut (1996). *The story of Official Development Assistance* (Paris: OECD) (<http://www.oecd.org/dac/1896816.pdf>, 8. 2. 2014).

Fukuda-Parr, Sakiko – Hulme, David (2009). *International Norm Dynamics and the 'End of the Poverty': Understanding the Millennium Development Goals (MDGs)*. Working paper 96 (New York: Brooks World Poverty Institute).

Fukuda-Parr, Sakiko (2004). *Millennium Development Goals: Why They Matter*. *Global Governance* 10, s. 395-402.

Glopolis (2006). *Jak v České republice zvýšit koherenci mezi tvorbou obchodní a rozvojové politiky* (Srovnávací analýza s případovými studii Finska a Rakouska) (<http://glopolis.org/soubory/43fb/pcd-studie.pdf>, 16. 3. 2014).

Glopolis (2012). *Členské státy EU a jejich směřování k vyšší koherenci politik pro rozvoj (PCD)* (<http://glopolis.org/cs/clanky/clenske-staty-eu-na-cestech-soudrznejsi-rozvojove-politice/>, 15. 3. 2014).

Horký, Ondřej (2008). *Proč rozvojová spolupráce nestačí ke snížení světové chudoby? Strategie podpory koherence politik pro rozvoj v České republice*, Policy Paper ÚMV / červenec 2008 (<http://iom.cz/files/PPKoherecePolitik.pdf>, 20. 3. 2014).

Horký, Ondřej (2009). Rozvojový rozměr české zahraniční politiky: Nástroj zahraniční politiky nebo snižování globální chudoby?. In: Michal Kořan (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2008: Analýza ÚMV* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s. 344-361.

Horký, Ondřej (2010). Rozvojový rozměr české zahraniční politiky: Úspěšné předsednictví EU a dělicí linie postojů. In: Michal Kořan (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza ÚMV*. (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s. 329-344.

Horký, Ondřej (2011). Rozvojový rozměr české zahraniční politiky. In: Michal Kořan (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2010: Analýza ÚMV* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s. 337-356.

Hulme, David (2010). Governing global poverty? Global ambivalence and the Millennium Development Goals In: Clapp, Jennifer – Wilkinson, Rorden, *Global Governance, Poverty and Inequality* (New York: Routledge), s. 135-161.

Kaplan, Michal (2005). *Rozvojová politika zemí OECD/DAC* (Paříž: OECD) (http://www.businessinfo.cz/files/archiv/zahranicni-obchod/Rozvojova_politika_zemi_OECD_DAC-090527.pdf, 15. 3. 2014).

Lebeda, Petr – Doležal, Jan – Kloubek, Martin (2010). *Praktické kroky ČR ke koherenci politik pro rozvoj. Zemědělský obchod a změna klimatu* (Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis).

Majerová, Ingrid (2012). *International Development Cooperation of the Czech Republic in the Context of European Development*. Prague Economic Papers, June 2012, v. 21, iss. 2, s. 166-185.

MZV ČR. *Česká republika pomáhá. Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*
(http://www.mzv.cz/file/1057319/CR_pomaha_zprava_k9_pro_web.pdf, 30. 3. 2014).

OECD (2004): *Institutional Approaches to Policy Coherence for Development OECD Policy Workshop*. Room Document 7, 18-19 May 2004
(<http://www.oecd.org/development/pcd/31659769.pdf>, 17. 3. 2014).

OECD (2008). *Is It ODA? Factsheet* – November 2008
(<http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>, 8. 2. 2014).

OECD (2010). *DAC Report on Multilateral Aid*
(<http://www.oecd.org/development/effectiveness/45828572.pdf>, 8. 2. 2014).

OSN. *Oficiální seznam indikátorů MDGs*
(<http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>, 7. 4. 2014).

Policy Digest (2013). *Policy Coherence for Development*
(http://www.trialog.or.at/images/doku/pcd_policy_digest_final_june_2013.pdf, 20. 3. 2014).

Pronk, Jan P. (2001). *Aid as a Catalyst*, Development & Change, Vol. 32, No. 4, p. 611 - 629.

Syrovátka, Miroslav (2008). *Jak (ne)měřit kvalitu života: Kritické pohledy na index lidského rozvoje*. Mezinárodní vztahy, 1/2008, s. 9-37.

Tožička, Tomáš (2009). *Příliš vzdálené cíle. Česko proti chudobě*
(<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=29-prilis-vzdalene-cile>, 17. 2. 2014).

United Nations (2003). *Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development*

(<http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf>, 8. 3. 2014).

Waisová, Šárka (2006). *Lidská bezpečnost – pojetí a strategie: komparace přístupů členských států Evropské unie angažujících se v Human Security Network*. *Mezinárodní vztahy*, 1/2006, s. 58-73.

Zíková, Tereza (2008). Rozvojová pomoc na pozadí teorií rozvoje In: Waisová, Šárka a kol., *Ve stínu modernity* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 50-70.

7.2 Prameny

Commission of the European Communities (2007). EU Code of Conduct on Division of labour in Development Policy, Brussels 28. 2. 2007 (http://www.aideffectiveness.org/media/k2/attachments/EU_Code_of_Conduct_on_Division_of_Labour.pdf, 13. 4. 2014).

Council of the European Union (2007). EU Code of Conduct on Complementarity and Division of Labour in Development Policy, Brussels 15. 5. 2007

(<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%209558%202007%20INIT>, 13. 4. 2014).

Council of the European Union (2008). The EU as a global partner for pro-poor and pro-growth development: EU Agenda for Action on MDGs, Brussels, 24. 6. 2008

(<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2011096%202008%20INIT>, 13. 4. 2014).

Council of the European Union (2011). Operational Framework on Aid Effectiveness, Brussels 11. 1. 2011

(<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2018239%202010%20INIT>, 13. 4. 2014).

European Commission (2010). Policy Coherence for Development Work Programme 2010-2013. Commission staff working document, Brussels 21. 4. 2010

(http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/SEC_2010_0421_COM_2010_0159_EN.PDF, 13. 4. 2014).

Evropská komise (2011). Zvýšení dopadu rozvojové politiky EU: Agenda pro změnu. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Brusel 13. 10. 2011 (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/documents/agenda_for_change_cs.pdf, 16. 3. 2014).

Evropská komise (2011). Zvýšení dopadu rozvojové politiky EU: Agenda pro změnu, Brusel 13. 10. 2011 (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/documents/agenda_for_change_en.pdf, 22. 3. 2014).

Evropský parlament (2012). Agenda pro změnu: budoucnost rozvojové politiky EU. Usnesení ze dne 23. října 2012 (2012/2002/INI) (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2012-0386+0+DOC+PDF+V0//CS>, 22. 3. 2014).

Evropský parlament, Rada, Komise (2006). Evropský konsensus o rozvoji (2006/C46/01) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:046:0001:0019:CS:PDF>, 15. 3. 2014).

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>, 16. 3. 2014).

MZV ČR (2001). Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007 (http://www.businessinfo.cz/files/archiv/2005/070628_koncepce_zrs_02-07.pdf, 5. 4. 2014).

MZV ČR (2010). Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017 (http://www.mzv.cz/public/5b/5c/67/501254_391744_Koncepce_ZRS.doc, 5. 4. 2014).

MZV ČR (2011). Program rozvojové spolupráce s Bosnou a Hercegovinou 2011–2017. (http://www.mzv.cz/file/693379/PROGRAM_ROZVOJOVE_SPOLUPRACE_Bosna_a_Hercegovina_2011_2017_CZ.pdf, 5. 4. 2014).

MZV ČR (2011a). Program rozvojové spolupráce s Moldavskem 2011–2017. (http://www.mzv.cz/file/698490/Program_rozvojove_spoluprace_s_Moldavskem_2011_2017.pdf, 5. 4. 2014).

MZV ČR (2011b). Program rozvojové spolupráce s Mongolskem 2011–2017. (http://www.mzv.cz/file/738367/program_ZRS_2011_2017_Mongolsko.ces.pdf, 5. 4. 2014).

MZV ČR (2012). Program rozvojové spolupráce s Etiopií 2012 – 2017. (http://www.mzv.cz/file/903283/Program_spoluprace_CR_Etiopie_cj.pdf, 5. 4. 2014).

MZV ČR (2013). Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013 – 2017 (http://www.mzv.cz/file/954899/Multistrategie_brozura.doc, 17. 3. 2014).

MZV ČR (2013a). Program rozvojové spolupráce s Afghánistánem 2012 – 2017. (http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf, 5. 4. 2014).

MZV ČR. Střednědobý výhled financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci do roku 2012 (https://www.mzv.cz/public/49/a6/7f/407641_239074_IV_Strednedoby_vyhled3___final.doc, 30. 3. 2014).

OECD/DAC (1996). Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation (Paris: OECD).

OSN (2000). Miléniová deklarace OSN (<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=689>, 15. 2. 2014)

Presidency Conclusions. Barcelona European Council 15 and 16 March 2002 (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf, 20. 3. 2014).

Příloha usnesení vlády ČR č. 302/2004. Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie (http://www.businessinfo.cz/files/archiv/2005/070628_zasady_zrs.doc, 7. 4. 2014).

Smlouva o Evropské unii (http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf, 16. 3. 2014).

Statut Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci (<http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Statut%20Rady%20pro%20ZRS.pdf>, 17. 3. 2014).

Usnesení vlády České republiky č. 1070/2007 ze dne 19. září. K transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/044D1746E5B3D1EDC125735500251598?OpenDocument, 7. 4. 2014).

Zákon 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ze dne 8. ledna 1969 České národní rady.

Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci z roku 2010 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/zakon_o_zahranicni_rozvojove_spolupraci.html, 8. 2. 2014).

7.3 Internetové zdroje

Aid Watch (2010). What is Multilateral Aid? (<http://aidwatch.org.au/where-is-your-aid-money-going/multilateral-aid/what-is-multilateral-aid>, 8. 2. 2014).

Česko proti chudobě. Rozvojové cíle tisíciletí (<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=37-rozvojove-cile-tisicileti>, 15. 2. 2014).

Evropa. Přehledy právních předpisů EU (2007). Evropský konsensus o rozvoji (http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r12544_cs.htm, 21. 3. 2014).

Evropa. Přehledy právních předpisů EU (2011). Kodex pravidel pro doplňkovost a dělbu práce v rozvojové politice (http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r13003_cs.htm, 21. 3. 2014).

Evropa. Přehledy právních předpisů EU. Převedení Monterreyského konsensu do praxe (http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r12527_cs.htm, 20. 3. 2014).

European Commission (2012). The European Consensus on Development. Development and Cooperation – EUROPEAID (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/european-consensus/index_en.htm, 21. 3. 2014).

European Commission (2013). Development and Cooperation – EUROPEAID. Policy Coherence for Development [aktualizováno 4. 11. 2013] (http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/policy-coherence/index_en.htm, 16. 3. 2014).

FoRS. Jaké jsou prioritní země a sektory ZRS ČR (http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/ceska-politika/jake-jsou-prioritni-zeme-a-sektory-zrs-cr/#.U0LUvqh_tK0, 7. 4. 2014).

Global Humanitarian Assistance

(<http://www.globalhumanitarianassistance.org/data-guides/defining-humanitarian-aid>, 8. 2. 2014).

Krutílek, Ondřej. Změny po Lisabonské smlouvě. Euroskop (<https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>, 19. 3. 2014).

Martens, Jens – Tožička, Tomáš. Miléniová deklarace a Rozvojové cíle tisíciletí. Česko proti chudobě (<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=52-mileniova-deklarace>, 15. 2. 2014).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Společné programování (<http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/spolecne-programovani>, 22. 3. 2014).

MZV ČR (2007). Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, poslední aktualizace 25. 9. 2007 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/transformace_systemu_zahranicni.html, 22. 3. 2014).

MZV ČR (2007). Zahraniční rozvojová spolupráce, 4. 1. 2007 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/index.html, 28. 1. 2014).

MZV ČR (2013). Evropská unie (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostran_na_zrs_cr/eu/index.html, 19. 3. 2014).

MZV ČR (2013). Evropská unie. [31. 7. 2013 poslední aktualizace] (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostran_na_zrs_cr/eu/index.html, 21. 3. 2014).

MZV ČR (2014). Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2014 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/operacni_strategie_humanitarni_pomoci_cr_4.html#_ftn1, 8. 2. 2014).

OECD. List of OECD Member countries – Ratification of the Convention on the OECD (http://www.oecd.org/about/membersandpartners/list-oecd-member-countries.htm, 15. 3. 2014).

Rozvojovka (2008). Rozvoj. Historický vývoj pojmu rozvoj ve světě (http://www.rozvojovka.cz/rozvoj, 9. 2. 2014).

UN. Conferences, Meetings and Events. Millennium Summit (6-8 September 2000) (http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml, 15.2.2014).

UN. DESA Social Policy and Development Division. World Summit for Social Development Copenhagen 1995 (http://undesadspd.org/Home/WorldSummitforSocialDevelopment1995.aspx, 10. 2. 2014).

UN. The Millennium Development Goals Report 2013 (http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2013/English2013.pdf, 19. 2. 2014).

Vláda České republiky. Výbor pro Evropskou unii (http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/, 17. 3. 2014).

World Health Organization. Trade, foreign policy, diplomacy and health. Structural Adjustment Programmes (SAPs) (http://www.who.int/trade/glossary/story084/en/, 8. 3. 2014).

8 RESUMÉ

The central theme of my diploma thesis is the Czech international development cooperation and Millennium Development Goals. International development cooperation is a concept whose importance is constantly growing in today's increasingly differentiating world. The aim of development cooperation of any state is to contribute to poverty reduction, economic and industrial development. Effective development cooperation also contributes to an improved security situation. Development cooperation has, therefore, become an important component of Czech foreign policy. The underlying goal of the Czech Republic's international development cooperation concurs with the efforts of the international community and concentrates on eliminating poverty and supporting sustainable development in less developed parts of the world. The Czech Republic supports the international development goals stemming from the United Nation's international conferences in the 1990s and endorsed by the UN Millennium Summit in 2000.

The aim of my diploma thesis was to verify or disprove propositions that (1) the Czech Republic takes into account the commitments, which results from European Union in the creation and implementation of its international development cooperation. The second preposition is that (2) level of inclination of the Czech international development cooperation to MDGs increases over time, document to document.

The thesis is divided into two parts – the theoretical and practical part. In the theoretical part, I have outlined the definitions and theoretical starting points of MDGs. In the practical part, I have examined the prepositions. The first preposition is tested through several selected European initiatives (Barcelona Commitments, The European Consensus on Development, EU Code of Conduct on Complementarity and Division of Labour, Agenda for Change). In this part of thesis, I have presented how Czech international development cooperation

reflects these initiatives in practice. The second proposition is tested through analysis of governmental and strategic documents relating to the development and how these documents reflect the MDGs. The level of inclination to MDGs of Czech international development cooperation is tested through analysis of share of official development assistance in Czech GNI, Czech bilateral assistance by region, by income group and by sector.

9 PŘÍLOHY

9.1 Příloha č.1.: List of Least Developed Countries

Country	Date of inclusion on the list	Country	Date of inclusion on the list		
1	Afghanistan	1971	25	Madagascar	1991
2	Angola	1994	26	Malawi	1971
3	Bangladesh	1975	27	Mali	1971
4	Benin	1971	28	Mauritania	1986
5	Bhutan	1971	29	Mozambique	1988
6	Burkina Faso	1971	30	Myanmar	1987
7	Burundi	1971	31	Nepal	1971
8	Cambodia	1991	32	Niger	1971
9	Central African Republic	1975	33	Rwanda	1971
10	Chad	1971	34	Sao Tome and Principe	1982
11	Comoros	1977	35	Senegal	2000
12	Dem. Rep of the Congo	1991	36	Sierra Leone	1982
13	Djibouti	1982	37	Solomon Islands	1991
14	Equatorial Guinea	1982	38	Somalia	1971
15	Eritrea	1994	39	South Sudan	2012
16	Ethiopia	1971	40	Sudan	1971
17	Gambia	1975	41	Timor-Leste	2003
18	Guinea	1971	42	Togo	1982
19	Guinea-Bissau	1981	43	Tuvalu	1986
20	Haiti	1971	44	Uganda	1971
21	Kiribati	1986	45	United Rep. of Tanzania	1971
22	Lao People's Dem. Republic	1971	46	Vanuatu	1985
23	Lesotho	1971	47	Yemen	1971
24	Liberia	1990	48	Zambia	1991

Zdroj: OSN

(https://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf, 13. 4. 2014).

9.2 Příloha č.2.: DAC List of ODA Recipients

Effective for reporting on 2012 and 2013 flows

Other Low Income Countries	Lower Middle Income Countries and Territories	Upper Middle Income Countries and Territories
Kenya Korea, Dem. Rep. Kyrgyz Rep. Tajikistan Zimbabwe	Armenia Belize Bolivia Cameroon Cape Verde Congo, Rep. Côte d'Ivoire Egypt El Salvador Fiji Georgia Ghana Guatemala Guyana Honduras India Indonesia Iraq Kosovo ¹ Marshall Islands Micronesia Moldova Mongolia Morocco Nicaragua Nigeria Pakistan Papua New Guinea Paraguay Philippines Sri Lanka Swaziland Syria *Tokelau Tonga Turkmenistan	Albania Algeria *Anguilla Antigua and Barbuda Argentina Azerbaijan Belarus Bosnia and Herzegovina Botswana Brazil Chile China Colombia Cook Islands Costa Rica Cuba Dominica Dominican Republic Ecuador Macedonia Gabon Grenada Iran Jamaica Jordan Kazakhstan Lebanon Libya Malaysia Maldives Mauritius Mexico Montenegro *Montserrat Namibia Nauru

	Ukraine Uzbekistan Vietnam West Bank and Gaza Strip	Niue Palau Panama Peru Serbia Seychelles South Africa *St. Helena St. Kitts-Nevis St. Lucia St. Vincent and Grenadines Suriname Thailand Tunisia Turkey Uruguay Venezuela *Wallis and Futuna
--	--	--

* Territory.

(1) This is without prejudice to the status of Kosovo under international law.

Zdroj: OECD

(<http://www.oecd.org/dac/stats/DAC%20List%20used%20for%202012%20and%202013%20flows.pdf>, 13. 4. 2014).

9.3 Příloha č.3.: Teritoriální a sektorové priority na období 2002 – 2007

Oblast	Prioritní země	Sektory
Jihovýchodní Evropa	Jugoslávie (a Kosovo) Bosna a Hercegovina Makedonie	good governance, prevence migrace, infrastruktura (energetika, doprava), životní prostředí, krajané, regionální spolupráce
Země bývalého SSSR	Uzbekistán Ukrajina Kazachstán	životní prostředí, doprava, prevence migrace, jaderná bezpečnost, krajané
Blízký Východ	Libanon Palestina Jemen	životní prostředí (hydrologie, biodiverzita), infrastruktura (energetika, doprava)
Jižní, jihovýchodní a východní Asie	Vietnam Mongolsko Afghánistán	infrastruktura (energetika, doprava), životní prostředí (hydrologie, geologie), good governance, zemědělství
Subsaharská Afrika	Namibie Angola Mali Burkina Faso Etiopie	zemědělství (rozvoj venkova), školství, zdravotnictví (HIV/AIDS), životní prostředí (hydrologie, geologie)
Latinská Amerika	Nikaragua Salvador Bolívie	prevence přírodních katastrof, geologie, zalesňování, školství

Zdroj: MZV ČR (2001). Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007

9.4 Příloha č.4.: Teritoriální priority na období 2010 - 2017

Programové země	Projektové země	Phasing-out země
Afghánistán	Gruzie	Angola
Bosna a Hercegovina	Kambodža	Jemen
Etiopie	Kosovo	Vietnam
Moldavsko	Palestinská autonomní území	Zambie
Mongolsko	Srbsko	

Zdroj: MZV ČR (2010). Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017